Kasım-Aralık 1998 Yıl:3 Sayı:14 Fiyatı: 300.000.TL. Yurtdışı: 5 DM İki aylık

ROZA

CİNSİYETÇİLİĞE VE IRKÇILIĞA KARŞI
KÜRT KADIN DERGİSİ

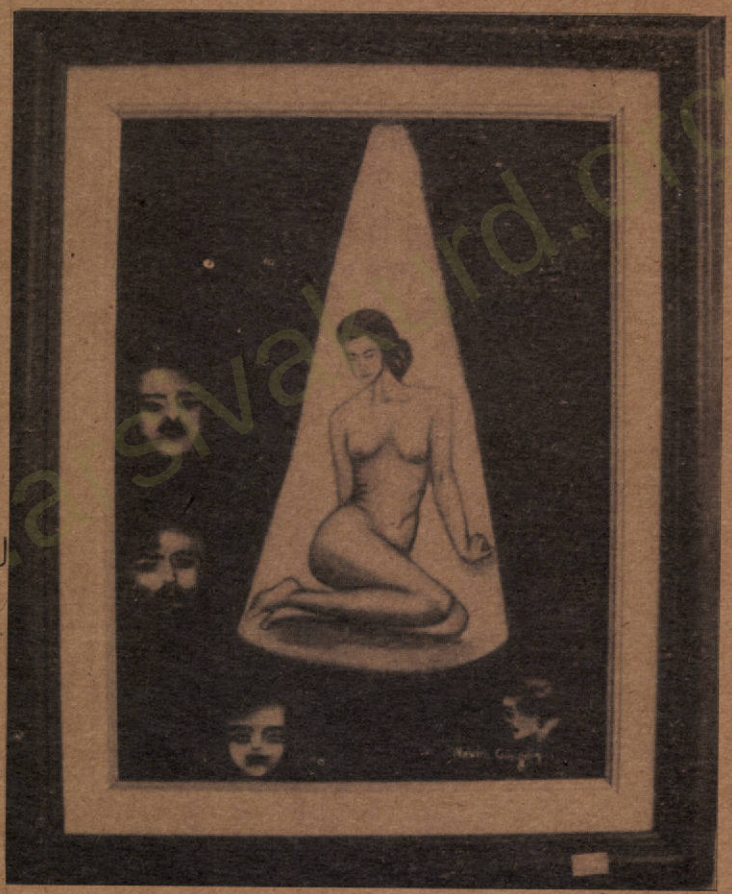

•YAYLA BUCAK:
"Politika yapmak,
Yayla olarak
varolmak birlikte
yürüdü"

•Kürt kadınlarına
dair

•GÖÇÜN KADIN YÜZÜ

• İki yıl sonra
ROZA-JUJİN ayrılığı

Kürt Kadın Konferansı'nda FEMİNİZM

İÇİNDEKİLER

Merhaba	ROZA	1
Kürt Kadın Konferansı	.....	
Kürt feminizmi	FATMA Kayhan	3
Kendimizi ifade	GULAN	8
Sıcak yürekli	BİRGÜL	10
Kadınlara ve Kürt	ŞERDIL	12
Göçün kadın yüzü	ŞEHRİBAN Özdemir	14
Yayla Bucak	FATMA Kayhan	19
Bajarê min	Fatê	24
Ben bir kadın	BELL Hooks	26
Cehennem günlere	ŞEHRİBAN Özdemir	28
Hanımlar alemi	NECLA Akgökçe	32
Yaşamın soldurduğu	HACER Yıldırım	35
Aşktan tutsaklığa	CEMİLE Çakır	40
Allahın kızları	ZEYNEP Dara	43
Roza-Jujin	FATMA Kayhan	47
Beriwan'ın dilindeki	MELİKE Dicle	48
Siirt'te lele	NEVİN Güngör	

Kapak foto: Nevin Güngör'ün yağlı boya tablosu.

ABONE FORMU

ROZA'ya abone olursanız her sayı düzenli olarak adresinize ulaşır!
Fatma Kayhan adına:
Türkiye için: Vakıflar Bankası Beyoğlu Şubesi- İstanbul
Hesap No: 00158000263
Yıllık abone ücreti: 3.000.000 TL.
Yurtdışı: Vakıflar Bankası Beyoğlu Şubesi- İstanbul
Hesap No: 4026330
Yıllık abone ücreti: 50 DM.
Ad-soyad: .....
Adres: .....
Başlangıç tarihi: .....
Bu abone formunu doldurup, banka dekontunuzla birlikte lütfen aşağıdaki adresimize postalayın. Sevgiler...

ROZA

CİNSİYETÇİLİĞE VE IRKÇILIĞA KARŞI İKİ AYLIK KÜRT KADIN DERGİSİ

Sahibi ve Sorumlu Y. İşl. Müdürü: Fatma Kayhan
Teknik Sorumlu: Zeynep Dara
Baskı: Özener Matbaacılık San. ve Tic. Limited Şirketi Topkapı/İst.
Büro adresi: Meclisi Mebusan Cad. Akyol Sk. No: 34/İkinci bodrum
Fındıklı/İstanbul
Tel-Fax: 0212-292 01 48

Bu sayıda yer alanlar: Birgül, Cemile Çakır, Fatma Kayhan, Gulan, Hacer Yıldırım, Necla Akgökçe, Nevin Güngör, Melike Dicle, Şerdil, Şehriban Özdemir, Zeynep Dara

MERHEBA,

Ev hejmara me jî bi derengî derket. Em hertim ji vê yekê ditirsiyan, me zanibû ku carekê dereng derkeve ev dereng derketin wê bidome. Tişta ku em jê ditirsiyan hate serê me û her sê hejmarê me yî dawî peryoda xwe taqîb nekirin. Sedema vê yekê, em bê bûro bûn. Vê yekê tesîr li xebata me dikir, me nikaribû rê li ber tembeliyê bigirta. Em dixwazin ji eyarê xwe derkevin, divê pêvajoyê de pirsgirêke xwe bi we re parve bikin. ROZA li ser piyê xwe sekinî, vegeriya şer peryoda xwe a normal, ji bo baştir bibe û jiyana xwe bidomîne şertên xwe diafirîne. Me dît ku di nav tevgera jinên Kurd de ciyekî ciddî ê ROZA heye û bersiva hin îhtiyacan dide.

Divê pêvajoyê de tişta ku em pê êşiyan -a rastî ne tiştekî ku em jê re xerîb bûnhin kesa ji bo ku hevgirtina me xera bikin ketin nav tevgerekê. Piştî her dereng derketinê bi awayê ku êdî "ROZA hew derdikeve" propaganda kirin. Ku em dernekevin çi fêda wê ji kê re heye? Tenê wê dengekî cihê raweste.

Pirsgirêkeke me ye muhîm jî bûro bû, me ew çaresker kir, xaniyekî piçûk yê avahiyekê kirê kir. Em hêvîdar in, temenê bûroya me a sêyemîn dirêj be... Bûroya kovarê ku ji heftiyê, heft rojan vekîri bû em diwestandin, di sîstema xebata me ya nû de me biryar da ku rojekê bêhna xwe vedin, em li vir bêjin ku roja sêşaman bûro girtiye.

****

Rojeva jina tijî bû. Şîdeta cinsî a li ser jina dîsa li van deran bû, giyanê jina diêşand.

Jinên Kurd li Kolnê (Elmanya) di konferansa ku ji aliyê Platforma Jinên Azad yên Kurd (PAJK) ve hatibû a nadekirin hatin bahev. Ji kesên ku beşdar bûbûn Gulan, Bîrgul û Fatma çavdêriyê xwe nivîsandin.

Pirtûka Asli Mardîn Davoz a bi navê "Ji Alema Jina heta bi Roza" ji aliye kovarê jinan ve xebateke çavkaniye, ve pirtûka Necla vegot.

Di hejmara me yî berî de (13) wêneyê bergê yê pirtûka " Allah'în Kızları" bû, ku di nav Weşanên Avesta de weşiyaye, me ji bîr kiribû binivîsîn em lêborîna xwe dixwazin.

Me bi jina Kurd Yayla M. Bucak'a ku li surgenê dijî û xebatên hêja dike, hevpeyvînek dirêj çêkir, ji ber ku naveroka wê xeranbe me nexwest kurt bikin ji ber vê yekê em mecbûr man bixin du beş.

Bi hêviya di rojên aştî de em bi hev re bin..

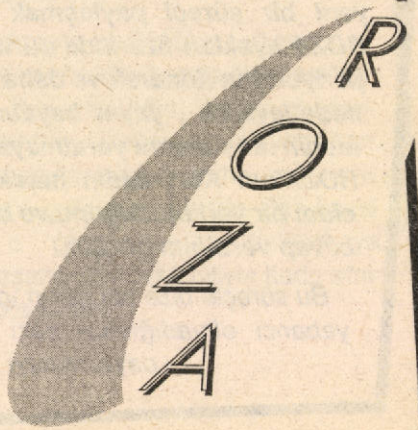

www.dersimarchive.org

MERHABA,

Bu sayımız da gecikmeli çıktı. Bundan hep korkardık ve bir kez geciktirmeye başladık mı devamının geleceğini biliyorduk. Korktuğumuz başımıza geldi ve son üç sayımız normal periyodunu takip edemedi. Bunun başında gelen nedeni, bürodan yoksun oluşumuz. Bu çalışma temposunu sandığımızdan da çok etkiliyor, rehavete kapılmayı önleyemiyor. Bu içe dönüküğe son verip sorunlarımızı da paylaşarak, dışa açılan yeni bir süreci paylaşmak istiyoruz. ROZA ayakları üzerinde durup, normal periyoduna dönerek ve daha iyi olmayı hedefleyerek , yayın hayatını sürdürmenin koşullarını yaratmaya çalışıyor. ROZA'nın Kürt kadın hareketi içinde ciddi bir yeri oluduğunu ve bir ihtiyaca cevap verdiğini gördük.

Bu süreçte bize acı gelen -gerçi hiç de yabancı olmadığımız- bazı insanların dayanışmayı kırıcı davranışları oldu. Her gecikmeden sonra "Artık ROZA çıkmayacak" şeklinde porpaganda yaptılar. Artık çıkmasak kime ne yararı olur? Sadece farklı bir ses susmuş olacak...

Ciddi bir sorunumuz olan büro meselesini çözdük ve küçük bir apartman dairesini kiraladık. Umarım, bu üçüncü büro uzun soluklu olur... Artık kendimize ait bir yerimiz var. Haftanın yedi günü açık olan dergi bürosu bizi yoruyordu, yeni çalışma sistemi içinde bir gün tatil yapmaya karar verdik ve salı günleri büronun kapalı olduğunu belirtelim.

***

Kadın gündemi doluydu. Kadınlara uygulanan cinsel şiddet yine kol geziyor, kadınların canını yakıyor.

Kürt kadınları Köln'de (Almanya) Özgür Kürt Kadın Platformu (PJAK), tarafından düzenlenen konferansta buluştu. Katılan Gulan, Birgül ve Fatma izlenimlerini yazdılar.

Aslı Mardin Davoz'un "Hanımlar Alemi'nden Roza'ya" adlı kadın dergileri tarihi açısından bir başvuru kaynağı olan kitabı Necla anlatı.

Geçen sayımızın (13.) kapak fotoğrafı Avesta Yayınları'ndan çıkan Allahın Kızları adlı kitabın kapağı idi ve bunu belirtmeyi unuttuğumuz için özür dileriz.

Değerli çalışmalar yapan ve sürgünde yaşayan Kürt kadını Yayla M. Bucak ile uzun bir söyleşi yaptık ve kısaltırsak içeriği bozulur diye ikiye bölmek zorunda kaldık.

Barış dolu günlerde birlikte olmak üzere...

ROZA

www.rojkurd.org

Bir Kürt kadın konferansı daha geçti...

Bu yıl beşincisi gerçekleşen Avrupa'daki Kürt Kadın Konferansı 31 Mayıs-2 Haziran tarihleri arasında Almanya'nın Köln kentinde yapıldı. Çeşitli konularda Bağımsız Kürt Kadın Plaiformu'nun (YAJK) Avrupa'nın farklı kentlerinde yılda bir kez düzenlediği bu konferanslar neredeyse geleneksel hale geldi. Bu konferanslar, o kentte yaşayan kadınların bir yıl önce buna talip olmaları üzerine dönüşümlü olarak farklı kadınlar tarafından organize edilmektedir. Bu yıl organizeyi yedi kadın üstlenmişti; Ayten, Baran, Berivan, Necla, Şukriya, Sema ve Xecê. Çağrı metninde; "Konferans, her seneki gibi, tüm Kürt kadınlarına açıktır. Program süresince hem tecrübelerin değiş tokuşu, hem de teorik tartışmaların yapılabileceği bir ortamın yaratılması amaçlanmıştır" deniyordu. Aşağıda, bu konferansa katılan biri Avrupa'dan ikisi İstanbul'dan üç kadının izlenimleri yer alıyor.

Kürt feminizmini tartışmaya ihtiyacımız var

FATMA Kayhan

Bu yıl, Kürt Kadın Konferansı'na ilk kez katıldım.Yanlış hatırlamıyorsam ikincisinin düzenlendiği yıl bir kadın arkadaşımdan mektupla öğrenmiş, katılmanın yollarını aramış, ama yol parası bulamayınca, bir yazı göndermiştim. ROZA'nın çıktığı ilk yıl da dergiye davetiye gelmişti ve biz üç arkadaş gitme girişiminde bulunmuş,ancak vize engeli ile karşılaşmıştık.

İlk gün tanışma ve program üzerine konuşmalarla geçti. Yaklaşık 60 kadındık.

İnfial kadınları

Bu yıl infial kadınlarına adandı ve çok anlamlı bulundu. Irak'ta Saddam Hüseyin'in 1988'de kimyasal silah kullanması ve ardından infial ilan etmesinin (Kadın, çocuk, mal can helal!) 10. yıldönümü idi. Güney Kürdistan'lı Perwin; "Katliam döneminde kaç kadına tecavüz edildiği bilinmez bile... Kurulan kamplarda kadınlar sex kölesi olarak kullanıldı. Savaş içindeyiz; sadece ölümü ve maddi hasarı görüyoruz" diyerek kadınların maruz kaldıklarını görmemezlikten gelen bir politika izlendiğini söyledi.

Dil meselesi....

Kürtçe'nin Soranca ve Kurmanci lehçeleri ile Türkçe, az da olsa Almanca konuşmalar oldu ve çeviri meselesinde zaman zaman problem yaşandı. Bir ara kendiliğinden ağırlıklı olarak Türkçe konuşuldu, bu da Kuzeyli Kürt kadınlarının fazla oluşundan kaynaklandı. Kürtçe öğrenmek ve kendini ana dille ifade etme meselesinde ciddi bir çaba olmadığı görüldü. Güneyli ve Kuzeyli kadınlar arasında iletişim kopukluğu vardı. Türkçe konuşanlar, Soranca'ya çevrilmesini bekleme ya da buna özen gösterme konusunda yeterli duyarlılığı göstermediler. Bu yüzden çeviri yapan Xecê'nin

sık sık uyarılarına maruz kaldılar. Diğer üç parçadaki kadınlar sayıca azdılar.

Son gecede Türkçe şiir okumak isteyen arkadaşların tutumu ve onları engelleyen veya eleştiren arkadaşı da anlıyorum. (1) Ama, birincileri ne kadar anlasam da gönlüm ikincisinden yana... Kürtçe konuşup düşünmeden ne kadar Kürt kadınlığımızı yaşarız, hissederiz bilemiyorum... Bence meselenin psiko-sosyal boyutları var ve bunlar derinliğine tartışılmalıdır, ama birbirimizde suçluluk duygusu yaratmadan, yardımcı olarak. (2) Bu belki de bir tür kekemelik ya da kilitlenmedir.(3)

Dolayısıyla hangi dili konuşacağımız ve çeviri sorunu her yıl tartışmaların önemli bir kısmını alıyor. Esas gündemin konuşulmasına böylece az zaman kalıyor ve çoğu kez kırgınlıklarla ayrılan kadınlar oluyor. Bu da parçalanmış bir sömürge ulusunun kadınları olmanın dramı olsa gerek...

Soranca'yı dinlemekten zevk aldım ve ertesi gün biraz daha anladığımı fark ettim, zihnim onları anlamaya açıktı ve ortak kelime de çoktu, Zazaca için de buna benzer duygular yaşadığımı biliyorum. Diğer parçadan gelenlerle serbest zamanlarda konuşmak için çaba harcadım. Ortak yanlarımız hiç de az değildi.

Kürt feminizmi

Pazar günü Kürt feminizmi tartışıldı. Özellikle Fatma Abla, Kürt feminizmi üzerine çok anlamlı sözler etti; "Feminizmi köyde teorik olarak adını koymasak da pratik olarak yaşıyorduk". Henüz bozulmamış Kürt toplumsal ilişkileri içinde kendiliğinden bir feminizimin olduğunu öne süren birkaç kadın daha oldu. Buna ciddi itirazlar gelmedi. Benim için tartışmalı bir konu, feminizmi nasıl tanımladığımızla ilgili olsa gerek...

ALTMIŞ KADININ KATILDIĞI GENİŞ SALON TOPLANTISINDA KİŞİSEL DENEYİMLERİ DERİNLEŞTİRMEK VE HERKESİN KONUŞMASI MÜMKÜN DEĞİLDİ. KÜÇÜK ATÖLYE ÇALIŞMALARI OLSAYDI DAHA KOLAY OLURDU.

Kadınların kişisel deneyimlerini ve feminizmle tanışıklıklarını anlattıkları bölüm ilginçti. Kimi aile içinde nasıl mücadele ettiğini, kimi ulusal örgütlenmelerde neler yaşadığını anlattı. Altmış kadının katıldığı geniş salon toplantısında kişisel deneyimleri derinleştirmek ve herkesin konuşması mümkün değildi. Küçük atölye çalışmaları olsaydı daha kolay olurdu.

Kadınlar arası bir dahaki konferansa kadar kurulacak iletişim, sorunlar karşısında alınacak tavır, eylemlikler vb. şeyler çok az konuşuldu. Yıl boyunca ne yapılacağı askıda kaldı. ROZA ve K.KADAV'ın savaşta tecavüze maruz kalmış kadınlar için karşılıklı bir girişim kurma ve ortak çalışma yapma konusundaki önerisi somut bir karşılık bulamadı. Gelecek konferansın konusu tartışmalı bir şekilde saptanabildi. Birçok konu önerildi. Savaşın kadınlar için acil durumu ve yaşadıkları ile kadın kimliği (yöntem vb.) konusunu önerenler arasında bir süre tartışma çıktı ve gerilim yaşandı, ancak iki konu birden kabul edilerek sorun çözüldü.

Lezbiyenlik

Konular arasında yer aldığı halde lezbiyenlik konuşulamadı. Kimse de açıkça toplantıda çıkıp bunu anlatmadı. Ancak, ortalıkta söylenti şeklinde dolaşan ve lezbiyen olduğunu söyleyen bir kadın arkadaşa diğer kadınlar onu rahatsız edecek kadar soru sordukları için, kendini çok kötü hissettiğini öğrenebildik. Jujin'de A. Mutlu imzasıyla yer alan "Erkeklerden korkuyorum, lezbiyenlerden de. Bu iki korku arasında ince bir fark var elbette, ama ikisi de kadın bedenimize yöneliyorlar" sözleri gerçekten de çok aşağılayıcı bir değerlendirme. Hiçbir şekilde katılmak mümkün değil. Erkeklerle kadınları aynı kefeye koyduğu gibi, lezbiyenleri öcü gibi göstermekte. "Lezbiyenliği anlamak da anlatmak da zor" diyor ayrıca. Heteroseksüel ayrıcalıklar hiç sorgulamazsa ve ötekilere yukarıdan bakılırsa tabii ki anlaşılmaz! Onlara ciddi bir şekilde haksızlık yapıldı, kendini ifade olanakları ellerinden alındı. (4)

Ülkeden giden kadın grupları

Kürt kadın grupları arasındaki çelişkiler, farklılıklar ve benzerlikler bölümünde ülkeden gelen kadın grupları kendilerini tanıttı. Roza, Jujin ve K.KADAV İle Diyarbakır'dan bazı kadınlar katılmıştı. Ancak bundan önce, ülkeden gelen birkaç metin okunmak istendi ve sadece okunup geçilecekti. Bunlar arasında sadece Dilşah'ınki okundu (neden sadecece onun okunduğunu da anlamadık) ve buna karşılık cevap hakkı tanınmadı. Bu durum bir süre tartışmaya neden oldu.

Jujin'den olan arkadaş kendisini anlatma sırası geldiğinde sadece "Sesimiz bastırıldığı için Jujin'i çıkardık" dedi ve sustu. Jujin'deki arkadaş bunu yaparak kendini mağdur gösterip, susarak "çok haklıymış" gibi bir pozisyon sergiledi. Üstelik konferansın genel havası da onun lehineydi. Geçen yıl yalnız katılmış ve bizim olmadığımız bir yerde rahat rahat kendilerini ve neden ayrıldıklarını anlatmışlardı. İlginç bir atmosfer vardı; bir yandan neden ayrıldığımızı karşılıklı anlatmamız isteniyordu, diğer yandan aramızda tartışma yaşanır kaygısıyla gergin bir hava vardı ve anlatmamız istenmiyordu. Aradan geçen iki yıla rağmen...(5) Bu karışık durumda biz de neden ayrıldık sorusuna politikamızı anlatarak cevap vermeye çalıştık. Hiyerarşi konusuna girmedik bile, Jujin'deki ayrılık meselesine değinen paragraf oldukça sevimsiz, düzeysiz.(6) Ne anlatmak istemişler bunu yaparak? Altını dolduramadıkları bir hiyerarşi nakaratını tuturmuş gidiyorlar, nedir, nasıl oluyor, sonuçları ne, nasıl yaşandı? Bunların hiçbirinin cevabı yok üstelik. Bir yerden ödünç alınmış bir kelime gibi duruyor.

•

Genel atmosfer memnunluk verici değildi. Yine de çok sayıda farklı görüşteki Kürt kadını ile bir arada olmak güzeldi. Kürt feminizminin ilk kez çok sayıda Kürt kadını tarafından tartışılması, bazı ipuçların yakalanması önemliydi. Görüldü ki, bu konuda daha çok konuşmaya, tartışmaya ihtiyacımız var.

1. Son akşam düzenlenen kültür gecesinde, bir kadın arkadaş Türkçe yazdığı şiiri okumak isteyince problem çıktı. Soranca'ya çevirme sorunu olduğu gibi Türkçe şiir okunmasına tepki gösterildi ve Kürt kadınlarının duygularını Kürtçe dışında ifade etmeleri tartışmaya neden oldu. Kimin ne kadar Kürt olduğu

tartışması yaşanınca gerilimli bir ortam doğdu.

2. Özel olarak Almanya'da çok gördüğüm bir şeyden söz etmek istiyorum; (kadın veya erkek hepsi için) Kürt kültür kurumlarında veya sosyal ilişkilerinde Kuzeyli Kürtler diğer parçadakilerine de Türkçe öğretmişler, kendileri Kürtçe öğreneceklerine veya geliştireceklerine... İsveç'te de durum tam aksi, Kürtler arasında Kürtçe egemen. Bu mesele gerçekte yalnız kadınların meselesi değil ve ciddi bir problem olarak tüm Kürtlerin üzerinde kafa yorması gerekiyor.

3. "Cumhuriyetin geleceğini gören babam bana Türkçe dışında konuşmayı yasaklamıştı. Benimle konuşan herkes Türkçe konuşmak zorundaydı... Bugün için Türkçe'yi iyi kullanan, onun gücünü ve olanaklarını. iyi değerlendiren yazarlardan biri olduğumu düşünüyorum. Kimbilir belki de bu, büyükbabam, babaannem, dadım ve dillerine ağır mühür vurulmuş herkes adına konuşmak isteğindendir. Türkçe dışında herhangi bir dili bunca yıldır öğrenememiş olmamın, kilitli kalmış olmamın da bir nedeni olmalı. Jung'çu okula göre bir tür gizli kekemelikmiş bu. Bilmem, Jung'çuların yalancısıyım."

Sf. 15 Paranın Cinleri,

Murathan Mungan, Metis Yayınları, 1996

4. Bütün bunları toplantı bitiminde fark ettim. Bunun gibi birçok önemli mesele toplantı dışında konuşulmuş, her zamanki gibi kulis faaliyetleri... (Oldum olası bunları kaçırırım...) Ben de o aralarda Roza ile ilgili inanılmaz sorularla boğuşuyordum. Her fırsatta en çok sorulan "kaç kadın olduğumuz"du. Nasıl oluyor da en çok merak konusu olan mesele bu oluyor halen anlamış değilim! Politikamız, nasıl dağıtım yaptığımız, kimlere ulaştığımız... gibi sorular çok enderdi.

5. Jujin'le ayrılık meselesini anlattığımız için değinerek geçiyoruz.

6. "Çok öksüren Jujin kendisini konuşma hakkından men etti. Hava gergin, bu tartışma pek sevimli değil. Çok gürültülü, Roza gürültü hakkını kullandı. Kelime seçimleri düzgün, dikkatli. Ama sinirli. Neden bu ayrılık? Esasında çok önemli değil, iyi ki ayrılmışsınız. Hiyerarji tartışılıyor. Hiyerarşiyi en iyi uygulamış, hala en iyi uygulayanlar en çok hiyerarşinin olmadığı savunusu içersindeydiler. İlginç. Gülünç. Gürültü öksürüğü boğdu." A. Mutlu, Jujin, Sayı: 7 Ağustos 1998, Sf:11,

Tek kalmak zor, örgütlü bir çalışma yapmak gerekir.

** Regl olan bir kadına pis deniyor. Böylece hayata normal bakamıyoruz Bu sitemin taşları bunlardan oluşuyor. Küçük sohbetlerden de fark ediyoruz ki, annelerimizden farklı değiliz.*

**** Feministim. KUKM'de politikalarda belirleyici olmak istiyorum. Kadın kimliği ile varolmak, onlara çarpmak istiyorum. Erkekleri eğitmek istiyorum. Kadınlar kendilerini yetiştirmeli.***

** Feminizm özel-toplumsal alanda kendime dair bir alan yaratmak anlamına geliyor. Her kadın kendi hayatında nefes alabilecek alanlar yaratırsa tüm kadınlar için de nefes alabilecek alanlar açar. Bunun için örgütlü olmak gerekmiyor. Bu size ütopik gelebilir. İlk önce kadınım, sonra Kürt'üm. Bir kadın olarak diğer kadınlar gibi özgür alanımı yaratırken orada ulusal kimliğim açığa çıkıyor.*

**** Feminizmi köyde teorik olarak adını koymasak da pratik olarak yaşıyorduk.***

Bir kadının "dün gece vermedim.." dediğini duymak olağan. Mücadele etmek gerekir, kaçmak yetmiyor. Bir erkek diğerinden iyi değildir...

** Kürt feminizmi nedir sorusuna cevap; Kürt kadın örgütlenmesidir diyorum. Bunu önemsiyorum. Egemen ulus kadınlarından ayrı örgütlenmek doğru. Siyah kadınlar beyaz kadınlar tarafından aşağılandılar.*

**** Erkek biliyor hakim olduğunu, erkeklik avantajını en çok kullananlar tepki gösterenlerdir. Kadınlar içinde feminizme karşı olanlar kadınlık durumunu içselleştirmiş olanlardır.***

**Bence feminizme ihtiyaç var. Koşullarımıza uygun feminizmi bulmalıyız. Erkeklerle çalışmayı bıraktıktan sonra bedenimi, kendimi tanıdım, vücudumu ve kendimi sevdikten sonra feminist oldum. Artık mutlu bir feminist olmak istiyorum.*

****Kadın olarak gücümüze inanmalıyız, güvenmeliyiz.***

** "Ben feminist miyim?" sorusunu kendime soruyorum. Teorik olarak olabilir, eğer tatbik etmiyorsak anlamı yok. Önce demokratik olmaya çalışıyorum, sonra feminist. Sekiz yaşımdan beri babama karşı cephe açmıştım.*

**** Annelerimiz ile aramızda iki fark var; 1. Feminizmi öğrendik, 2. Mücadele ettik. Dış dünyaya açıldık. Bu avantaj gibi görünse de bir yanılsama ve erkekleştik aslında. Bunları kadın dergileri ve çalışmalarında tartışabilir, öğrenebiliriz.***

** Feminizmi bir şeyi anlatmak için kullanıyorum. Bütün erkeklerin kurduğu egemenlik sistemine tavır alış olarak görüyorum. Büyük ütopyam var. O bir ideoloji değil, toplumsal projedir. Dünya erkeklerin penisleri etarafında dönüyor, benim tarifimi de bozmuş, kendine göre adlandırmış. İzimlerle ciddi problemim var... İktidar ilişkisine dayanır.*

**** Evrenseldir, yerel motifleri vardır. Erkek eleştirisi beni enterese etmiyor. Aile içi şiddete yöneldik. Önce birey olmak gerekir, başka bir şey olmaz.***

** Aile içinde Kürt kadınları doğal feminist oluyor. Erkeklerin egemen olduğu bir toplumda kadın eziliyor. Politika yaparken, erkekleşerek politika yapmak öğretiliyor. Birçok aydın Kürt kadını yeni kadın olmayı öğreniyor.*

****Feminizm, Kürt ailelerinde kendiliğinden doğal olarak var. Sömürgeciliğin dayattığı ekonomik sistemde erkeğe özel bir imkan sağlamış, kadın eve kapanmıştır. Din bunun güçlenmesine yardımcı olmuştur.***

** Ezilenlerin içindeki ezeni görmeleri gerekir.*

**** Ulusal kurtuluş mücadelesi patriyarkaldir. Feminizm, ulusal kurtuluş mücadelesi üzerinde durmak istiyorum.***

** Kendimi Kürt sosyalist feminist olarak görüyorum. Sistem içi kurtuluş mücadelesi başarıya ulaşmaz.*

**** Hepimiz kadın olarak feministiz. Beş yıl bir araya gelmişsek bu bir örgütlenmedir. Eğitim alan anneler baskıcı, eğitimsiz anneler, "Biz çektik, çocuklarımız çekmesin" diye bize daha az***

KENDİMİZİ İFADE İHTİYACI

baskı yapıyorlar.

** İyi yaptığımız işleri görmüyoruz, hem kadın hem Kürt olarak iki kez yapıyoruz bunu.*

**** Zazalara karşı bir ayrımcılık istemiyorum Kürt örgütleri bunu yapıyor, bu yüzden örgütlü olmadım. Hem renkliliği kavrayamıyorlar. En büyük faktör benim için kadın olmak, o yüzden buradayım. Rahat hissediyorum. Gönlüm istiyor ki, bu konferanslar devam etsin.***

** Dersimlilerin dili konuşulmadı, Türkçe konuştukları için dışlandılar, ayrımcılık gördüler, sanki tam Kürt değillermiş... Güney Kürtleri kendi dillerini konuştukları için "tam Kürt" oldular. Çeşitli cinsel kimliklerin dışlanma eğilimi, önyargılar var. Kimlik tam tanımlanamamış.*

Orada gördüğüm ortam büyülemişti beni. Dört parçadan kadınlar kendilerine özgü kıyafetleri; geleneksel olan ya da bu unsurları taşıyıp aynı zamanda tamamen o kadına özgü, onun kişiliğini yansıtan kıyafetler! Ah ne hoştu!

GULAN

Yaşanılan onca şeyden sonra, Almanya'daki mültecilik hayatı hiç de çekilir şey değildi. Ancak bir karar vermiştim ve geçici olarak baksam da burada yaşamak bir zorunluluktu ve bu zorunluluğu yaşayan binlerce insanımız vardı. Özellikle biz kadınlar bunun en acımısızını yaşıyoruz. Hele bir de çocukluysak... Bizim önümüze sunulan ya da bizim yarattığımızı sandığımız seçenekler bize dayatılan zorunluluklardan başka bir şey değil aslında. Kendi ülkemde ve Türkiye metropollerinde kendimi ifade etmem ya da kendimi bulmam ne kadar zor şeydi!. Ancak burada Almanya'da bir çok olanağa rağmen bu neredeyse imkansız gibiydi.

Tam bu karamsar duygu ve düşünceler içindeyken, bir arkadaşımdan Almanya'nın Hattingen kentinde Bağımsız Kürt Kadınları Platformu (PJAK) adı altında bir toplantı düzenlendiğini, Avrupa'da yaşayan ve ülkenin dört parçasından gelen Kürt kadınlarının katıldığını ve üçüncüsünün düzenlendiğini duydum. Çok heyecanlanmıştım.

Ancak bir yandan da düzeyi ve bağımsızlığı konusunda ciddi kaygılara kapılıyordum. Toplantı günü geldiğinde dört aylık bebeğimle beraber yola çıktık. Orada gördüğüm ortam büyülemişti beni. Dört parçadan kadınlar kendilerine özgü kıyafetleri (geleneksel olan ya da bu unsurları taşıyıp aynı zamanda tamamen o kadına özgü, onun kişiliğini yansıtan kıyafetler! Ah ne hoştu!), üç ayrı lehçenin konuşulması (Bu elbette ciddi bir tercüme sorunu yaratıyordu) ve kadınların kendilerini kaygısızca ifade istekleri oldukça hoş bir ortam yaratmıştı. Karşımda zengin deneyimleriyle çok farklı kadın kişilikleri vardı. Üç yıldan beri düzenleniyordu. Ve her yıl ayrı bir konu tartışılıyordu. Avrupa'nın her bölgesinden özellikle de Almanya'dan bir çok Kürt kadını bu toplantıya katılıyordu. Toplantı üç gün sürüy-

ordu. 1996 yılındaki bu toplantının konusu, "Kürt kadını ve politika"ydı ve elli civarında kadın katılmıştı. Oldukça doyurucu tartışmalar yaşandı.

Var ve egemen olan erkek ideolojisi ve yöntemleri dışında, bizim yani kadınların alternatif ve otoriter olmayan davranış, tartışma yöntemleri, örgütlülüğü ve politik tarzı üzerine tartışmalar yapıldı ve kısmen de olsa orada tartışma ortamında hayata geçirilmeye çalışıldı. Orada birbirini anlayan kadınların bir araya gelip bir şeyler yapmaya çalışma çabaları çok sevindiriciydi.

1997 yılındaki toplantının konusu "Kadın ve cinsellik"ti. Oldukça ilginç tartışmalar yaşandı. Zaman zaman dışarıda edindiğimiz davranış kalıpları ve önyargılarımızla kısır tartışmalar yaşadık ve önyargının insafsızlığında yıprattı bizi. Ancak bunun yaşanması gereken bir süreç olduğu da bir gerçek.

> Kendi ülkemde ve Türkiye metropollerinde kendimi ifade etmem ya da kendimi bulmam ne kadar zor şeydi!. Ancak burada Almanya'da bir çok olanağa rağmen bu neredeyse imkansız gibiydi.

Gelgelelim bu sene yapılan "Kadın ve feminizm" konulu toplantıya; bu toplantı geçen senelere göre daha kalabalıktı. Altmışın üzerinde kadın vardı. Bazı organize problemleriyle birlikte oldukça gergin geçen bu toplantı da hala bazı konulardaki tahammülsüzlükler öğrenmemiz gereken çok şey olduğunu gösteriyordu. Ülkede ve Kürt kadının yaşamında feminizim ne kadar var? Feminizm ithal miydi? Feminizm Kürt kadınını ne kadar ifade ediyordu? Bunların yanıtı tartışmalarda çok net bir şekilde ortaya çıktı. "Özel olan politiktir". Yani kadının yaşadığı ezilmişlik, taciz, tecavüz baskı ya da herhangi bir problemi nasıl ataerkil ve sömürü düzeninden kaynaklanıyorsa, hele bir de savaşı yaşıyorsa, kısaca sorun politikse, çözüm arayışın da politik olacaktır. Feminizimde çözüm yöntemleri v.b. için kalıplar yoktur. Sadece özel ve cinsel olanın aslında politik olması gerektiği söyleniyordu. Buradan bizim çıkardığımız dersler vardı. Önce gerçek anlamda ne olduğumuz, ne hissettiğimiz ve ne istediğimizin resmini çizmeliyiz.

Bu platformu kadınların ne kadar önemsedikleri ve bu ortamda aradıklarının çok azını bile bulmalarının onlar için ne kadar önemli ve tatmin edici olduğunu gördüm. Bizi bizden başka hiç kimsenin anlayamayacağı gerçeğini de. Yaşanan yoğun ve gergin tartışmalardan sonra kadınların yeniden sıcak ilişkiler kurup yakınlaşabilmeleri de anlamlıydı. Bu yıl yapılan toplantının en güzel yanı ise İstanbul'dan ROZA ve JUJİN Dergileri'nin ve ilk Kürt kadın vakfı olan K.KADAV'ın katılımı bizim için büyük zenginlikti. Bu zenginlik aynı zamanda kurumlaşma ve kendini ifade etmede henüz emekleme dönemini yaşayan Kürt kadınları için çok sesliliğin ve çeşitliliğin göstergesiydi. Bize yapılabilecek çok şey olduğunu bir kere daha gösterdiler, onlarla gurur duyduk. Onların katılımı bize bir şey daha gösterdi; o da ülkeden uzak olduğumuz ve mülteci olduğumuz sürece ülkedeki nabzı gerçek anlamıyla yakalayamadığımız ve gerisinde kaldığımız gerçeği...

Sıcak Yürekli Kadınlar!

Ertesi gün, 60'a yakın kadının katıldığı Köln dışındaki toplantı yerine gittik. Orada sabah ve öğleden sonra Kürt kadınlarının sorunları, feminizim, ulusal sorun, erkek egemen kültür içindeki bireysel yaşam deneyimlerimiz, sıkıntıları, çözüm önerileri konularında fikir alış-verişi yaptık.

BİRGÜL

Mayıs sonlarında Fatma'dan aldığım bir telefonda Almanya'nın Köln kentinde Kürt Feminist kadınlarının yapacağı bir toplantı haberini aldım. Bu toplantıya isteyen kurum, grup ve bağımsız bireyler katılabilecekti. Ben de bağımsız Kürt kadını olarak bu toplantıya katılmak istiyor, nasıl ne şekilde gidileceği konusunda gideceklerle bilgi alış-verişinde bulunuyordum.

Toplantıya gitmeme tek engel, çocuklarımın ilk kez yalnız kalmaları olacaktı. Bu durum dışında görebildiğim bir engel yoktu, büyük kızımın üniversite sınavlarına hazırlık nedeniyle yurtta, küçük kızımın da babaannesinde kalmak istemesiyle bu engel de ortadan kalktı...

Bu durumumu neden yazıyorum diye düşünürken, erkeklere mahsus olmayan ev, çocuk konusunun benim ve bana benzer konumda olan bir çok kadın için engelleyici olabildiğini belirtmek ve o günkü ruh halimi paylaşmak istiyorum...

Gitmeli! Dört parçaya ayrılmış Kürt halkının, Avrupa'nın çeşitli ülkelerine göç etmek zorunda bırakılmış bu kadınların bir araya geldiği bu toplantıda bulunmak, dört parçada yaşayan kadınların sorunlarını, çözüm önerilerini onların ağızlarından duymak, beni çok heyecanlandırıyordu.

Bu heyecanlı duygularla alanlardan tanıdığım iki kadın arkadaşla Almanya'nın Köln kentine vardık. Bizi karşılayan Nurten, Bawer ve Gül'ün sıcak, dost bakışlarıyla toplantıya gitmenin heyecanını ve onlarla olmanın sıcaklığını yaşadım.

Bawer'i, Nurten'i, Oya'yı, Gül'ü ilk kez yakından tanıyor, ama sanki ilk kez değildi de yıllardır tanışıyormuş olmanın rahatlığını yaşıyorduk. Neydi bu duyguyu yaratan...? Yürekler sanırım...

O akşam pek çok yerden gelecek insanları karşılama, yerleştirme görevini üstlenen Beriwan, (rehber-tercüman), ve Nurten (tanıdığım en sıcak yürekli, yorulmak bilmeyen şöförü...) havaalanından, gardan insanları alıyor, kalacakları evlere götürüyorlardı.

O akşam Beriwan'larda kalmak üzere gittiğimizde İzmir'den gelen Sevgi arkadaşla tanıştık. Ortak duygu ve düşünceler paylaşıldı.

Ertesi gün, 60'a yakın kadının katıldığı Köln dışındaki toplantı yerine gittik. Orada sabah ve öğleden sonra Kürt kadınlarının sorunları, feminizim, ulusal sorun, erkek egemen kültür içindeki bireysel yaşam

deneyimlerimiz, sıkıntıları, çözüm önerileri konularında fikir alış-verişi yaptık.

Bu fikir alış-verişinde ilk kez gördüğüm, ilk kez duyduğum pek çok olay, konu, düşünce ufuklarımı açıyor, açılan ufkumun içinde güzel düşünen, sıcak yürekleri olan bu kadınlarla çok şey yapılabileceğini düşünüyor, heyecandan içim içime sığmıyordu...

Evet, bu toplantılarda insanlar ayakları havada uçan cümleler kullanmamaya özen gösteriyordu.

Kimse hazır reçete olmayacağını, düşünce alış-verişlerinin önemini bundan çıkacak ortak konularda örgütlü hareket edilebileceğini ifade etmeye çalışıyorlardı.

Toplantı boyunca, zaman zaman kendimi kötü hissettiğim anlar vardı. O da iletişim sorunlarından kaynaklanan dil problemiydi. Ben Türkçe konuşan bir Türk anneyle yetişen, babanın ve çevresinin Kürtçe konuşmalarını biraz anlayan, çok az da konuşabilen biriydim. Oradaki kadınların bir kısmı Türkçe, bir kısmı Kurmanci, bir kısmı Soranice, bir kısmı Zazaca biliyor ya da bunların yanısıra Almanca, İngilizce, Fransızca biliyorlardı.

Dil konusunda Xacê'nin yoğun çabalarıyla iletişim kurmaya özen gösteriliyor, ancak zaman zaman karışıklıkların çıkması, anlatılanların yeterince anlaşılmasına yetmiyordu.

Hele toplantı sonrasında bire bir iletişimde yeterince Kürtçe bilememek içler acısıydı. İlk kez bu denli Kürtçe'yi konuşamamak içimi burkmuş ve acıtmıştı. Gelecek yıla Kürtçe'mi ilerleterek gitmeye kendi kendime söz verdim.

Hele toplantı sonrasında bire bir iletişimde yeterince Kürtçe bilememek içler acısıydı. İlk kez bu denli Kürtçe'yi konuşamamak içimi burkmuş ve acıtmıştı. Gelecek yıla Kürtçe'mi ilerleterek gitmeye kendi kendime söz verdim. Sanırım benim hissettiklerimi Kürtçe'yi rahat konuşamayan pek çok arkadaş hissetti...

Beni rahatsız eden ikinci bir faktör de kendi duygu ve düşüncelerini açıklayan bazı arkadaşların diğer arkadaşları suçlar, yargılarcasına konuşmalarıydı. Bu da insan insana, kadın kadına iletişimi zaman zaman engelliyor, yanlış anlaşılmalara sebep oluyordu.

Toplantının güzel yönlerinden biri Kürt sorunun içinde Kürt kadının yeri sorgulanırken egemen olan hiyerarşi, iktidar çatışmalarından uzak durma çabalarının olmasıydı.

Toplantı boyunca gönüllü düzenleyici olan arkadaşlar, işleri kolaylaştırmak için söz veriyor, yapılacakları öneriyorlardı... Bu erkek egemen kültürde yetişen bizler için güzel çabalardı...

İki buçuk gün süren toplantı sonunda gelecek yıl tekrar bir araya gelmek umuduyla ayrıldık. Kürt kadınları olarak, dört parçaya ayrılmış, parçalanmış kimliklerimizi, kişiliklerimizi birleştirmeyi sorgulayarak, ortak duygu ve düşüncelerle günlük yaşamlarımızda davranışa yöneltmeyi çok önemli ve anlamlı buluyorum. Bu toplantıda çok şey öğrendim; kendimi, yaşamımı daha farklı düzenleme çabama çok katkıları oldu.

www.arsivkurd.org

KADINA VE KÜRT KADINLARINA DAİR

Artık herkesin kabul etmesi ve kalemlerini, ağızlarını o yöne çevirmesi gerekir. Kadının sorunlarına çözüm arayışları bu düzen içersinde bazı iyileşmeler sağlasa da özünde sorunu çözmüyor. Bununla kendi kendi kendimizi kandırmayalım.

ŞERDİL

Kadın sorunlarının çözümüne dair çok şey yazıldı, anlatıldı, konuşuldu. Yaşadığımız coğrafyada konuşulup, tartışılanlar bir başlangıç niteliğindedir. Ama, dünya geneline baktığımızda çok yol alındığını görebiliriz. Yine de, ne olursa olsun neticeye bakmak gerekir. Kadınların verdikleri mücadele sonucunda kazandıkları bazı mevziler vardır: Kadına seçme-seçilme hakkı, eğitim...vb. haklardır.

Verilen mücadele sonucu elde edilen bu haklar kadın sorununu kökten çözmüş değildir. Tam tersine kazanılmış bir mevzi olarak görünen haklar, kadını bir köle biçiminden başka bir köle biçimine sokmuştur. Diğer bir deyişle, sömürü ve zulüm biçim değiştirmiştir.

Kadına yaklaşımı nedense hep bir açıdan ele alıp, aynı açıdan götürmekle uğraşıyoruz. Gerek kendi dergilerimizde, gerek Türk kadın dergilerinde yaklaşım ve bakış açısı aynı. Elbette biz Kürt kadınlarının sorunları ve tartışmaları Türk kadınlarınkinden farklılık gösterecektir. Sömürge bir ulusun kadınları olduğumuzdan bu kadarlık fark da olması gerekir. Ama sadece konular farklı, yaklaşım genel itibariyle aynı.

Neden kadın sorunlarından ve kurtuluşundan bahsederken onun eğitim sorununu, ekonomik bağımsızlığını, gördüğü şiddeti ele alıyoruz? Tabii ki, bunlar da konuşulması, tartışılması, yazılması gereken konular. Ama bunlar çözüm değil. Bunu kabul görmeliyiz artık. Biz bunları çözüm olarak gördüğümüz müddetçe, o çok eleştirip üzerine gittiğimiz ÇATOM'lar da olacaktır. Diyarbakır'da yeni oluşan KAMER de olacaktır. İkisi de görünümde farklılık arzetseler de temelde aynıdır.

Kadına eğitim, kadına iş götürüyoruz şiarıyla kurulan ÇATOM'ların devletin bizim coğrafyaya yönelik politikasının bir sonucu olduğu, bu kurumların pratik faaliyetlerinden de anlaşılmaktadır. Diyarbakır'da diğer bir kadın organizasyonu olan KAMER bundan farklı ne söylüyor? O da Kürt kadınlarına; "Kocanızdan şiddet görüyorsanız şikayetinizi bildirin, size gerekirse ücretsiz avukat temin edelim, boşanma davası açalım, size iş temin edelim veya Kürt kadınlarında

eğitim sevyesi düşüktür ya da hiç yoktur. Kürt kadınlarının eğitim sevyesini yükseltelim...v.b." şeyler söyleyip, bu doğrultuda çalışmalarını yürütüyorlar. Sadece duyarlı bir kaç Kürt kadının kendince birşeyler yapma isteği ile bir araya gelip çalışmalarda bulunmasıdır bilinen. Fakat, ne olursa olsun netice itibarıyle gelinen nokta aynıdır. Her ne kadar farklı gözüküyor ise de, bu tablonun oluşmasında duyarlı ve kendinin bilincine varmış olup, meydanı boş bırakanların da sorumluluğu vardır. Çünkü boş bırakılan meydan böyle ya da şöyle birileri tarafından doldurulur.

Artık herkesin kabul etmesi ve kalemlerini, ağızlarını o yöne çevirmesi gerekir. Kadının sorunlarına çözüm arayışları bu düzen içersinde bazı iyileşmeler sağlasa da özünde sorunu çözmüyor. Bununla kendi kendimizi kandırmayalım.

Kadının sömürülmesi ve ezilmesi eğitimsiz olmasından değil, çalışmamasından da değil. Eğitimi olan hangi kadın sömürülmediğini iddia edebilir ya da çalışan hangi kadın? Ve şuna da bir değinip geçeceğim; sömürü kadının beyininde başlar.

Kadının sömürülmesi ve ezilmesi eğitimsiz olmasından değil, çalışmamasından da değil. Eğitimi olan hangi kadın sömürülmediğini iddia edebilir ya da çalışan hangi kadın? Ve şuna da bir değinip geçeceğim; sömürü kadının beyininde başlar.

Kadın sorunlarına çözüm arayışları içerisinde ise öncelikle çözümün olacağı yeri tesbit etmeli ve mücadele alanı olarak orayı seçmelidir. Kadının sömürüsü iş bölümünün, sınıflı toplumun ortaya çıkışıyla başladı ve ancak sınıflı toplumun bitişiyle de sömürüsünü bitirme yoluna gidecektir. Yani kadının kurtuluşu emeğin, emekçinin kurtuluşunda yatar. Kadın asıl yerini ancak emeğin kurtuluş mücadelesi içinde bulabilir. Kürt kadını da ezilen bir ulusun mensubu olduğu için kendi sorunlarına çözüm ararken; ezilen bir ulusun üyesi olduğunu unutmamalıdır. Bu demek değildir ki, kadın kendi örgütlenmelerini, kurumlarını oluşturmayacak. Elbette bunları en layığıyla yapacaktır. Ama kurtuluşunun nerede oludğunu bilerek, kiminle sırt sırta olacağını bilerek, kalemini ve mücadelesini o alanla birliktelik içinde kullanıp, o doğrultuda mücadelesini geliştirmeli.

Kadına yaklaşımı nedense hep bir açıdan ele alıp, aynı açıdan götürmekle uğraşıyoruz. Gerek kendi dergilerimizde, gerek Türk kadın dergilerinde yaklaşım ve bakış açısı aynı. Elbette biz Kürt kadınlarının sorunları ve tartışmaları Türk kadınlarınkinden farklılık gösterecektir. Sömürge bir ulusun kadınları olduğumuzdan bu kadarlık fark da olması gerekir. Ama sadece konular farklı, yaklaşım genel itibariyle aynı.

Kadın kurtuluşunun emeğin kurtuluşunda olduğunu bilerek, emekçi ile sırt sırta yürüteceği mücadelede özgürlüğüne de giden adımı atacaktır.

Göçün kadın yüzü

Türkiye'de zorunlu göç tarihine baktığımızda göç ve soykırıma Kürt'lerle birlikte -ya da yanısıra 1915 yılında Ermeni'lerin maruz kaldıklar. Bu dönemde bir milyonu aşkın Ermeni göç yollarında imha edildi. Cumhuriyet tarihinde ise Osmanlıdan devr alınan bu gelenek daha da geliştirilmiş(!) yöntemlerle uygulandı. Ermeniler, Rumlar, Yahudiler, Kürtler...

ŞEHRİBAN Özdemir

Göç derken kastettiğimiz, devlet eliyle dayatılan ve bir soykırımla birlikte uygulanan zorunlu göçtür. Ağırlıklı olarak da Türkiye'de Kürtler üzerinde uygulanan göçettirme politikalarına değineceğiz. Fakat, Türkiye'de zorunlu göç tarihine baktığımızda göç ve soykırıma Kürt'lerle birlikte -ya da yanısıra 1915 yılında Ermeni'lerin maruz kaldıklarını görüyoruz. Bu dönemde bir milyonu aşkın Ermeni göç yollarında imha edilmişti. Cumhuriyet tarihinde ise, Osmanlıdan devr alınan bu geleneğin, daha da geliştirilmiş(!) yöntemlerle uygulandığını görüyoruz. Mesela,1942'de İkinci Dünya Savaşı nedeniyle "elde edilen haksız kazancın önlemesi" iddiasıyla yasallaştırılan Varlık Vergisi, devletin ırkçı politikaları sonucu, 2/3'den fazlasının azınlıklardan toplanmasıyla sonuçlandı. Vergilerini ödeyemeyen gayrimüslimler Erzurum Aşkale'ye sürüldüler. Yine Kıbrıs anlaşmazlığı döneminde Yunan uyruklu 20 bin Rum yanlarına en çok 20 kg. eşyayı ve 20 lira para almaları şartıyla diğer mallarını Türkiye'de bırakarak, sözde geri dönebilecekleri söylenerek, Yunanistan'a gitmek zorunda bırakıldılar. Örnekleri çoğaltmak mümkün; Ermeniler, Rumlar, Yahudiler, Kürtler... Yani Türkiye'de yaşayan tüm azınlık ve uluslar bu gibi uygulamalara bir biçimde maruz kaldılar.

Kürtler de TC'nin göçettirme politikalarını defalarca yaşadılar. Özellikle, ulusal taleplerle yaptıkları her başkaldırı, her direniş sonrası mutlaka sürgün ve soykırımla karşı karşıya kaldılar. Örneğin, 4 Mart 1925 Takrir-i Sükun, 31 Mart 1925 İstiklal Mahkemeleri, 1926 Mecbur-i İskan Kanunu, 1925 Şeyh Sait ayaklanmasından sonra Kürtler için çıkartılan sürgün yasalarıdır. Ayaklanmayı kanla bastıran devlet, Kürtleri bu kanunların hükümlerine uygun bir biçimde batıya sürmüştür. O yıllarda devlet, Türkiye'yi üç bölgeye ayıran bir harita çizmişti.

1. Bölge; Türk kültürünü benimseyen batı.

2. Bölge; yurtlarından ayrılmış göçmenlerin yerleştirileceği alanlar.

3. Bölge; tümüyle boşaltılması gereken "Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi".

Devlet, Kürt'leri yurtlarından etme politikalarını uygularken, o yıllarda da bu gün çok yakından bildiğimiz yöntemleri kullandı. Bir istatistiğe göre, 1926-28 yılları arasında;

206 köy boşaltılmış, 8.757 ev yakılmıştı.

Uygulanan göç yasalarının hükümlerine baktığımızda çok çarpıcı ifadelerle karşılaşıyoruz. İşte Mecbur-i İskan Kanunlarının hükümlerinden bir kaç örnek;

9. madde: Kürt'lerin yerleştirileceği bölgelerin nüfusunun %5'ini geçmeyecek biçimde yerleştirileceği;

11. madde: Kürt'lerin köy mahalle biçiminde toplu olarak, işçi, sanatçı kümeleri oluşturmalarının yasaklanacağı;

13. madde: Anne babanın, evli oğlunun ve evli torunun ayrı ayrı bölgelere dağıtılacağı;

39. madde: Kürt illerine yerleştirilen Türk'lere ve göçmenlere yapılan her türlü yardımın karşılıksız olduğu, batıya sürülen Kürt'lere verilen toprakların kesinlikle ve açıklıkla borca bağlandığı, nakil paralarının dahi sürgünlerden tahsil edileceği açıkça belirtiliyordu.

Dersim direnişi sonrasında çıkan Tunceli Kanunları'nda ve diğerlerinde de benzeri hükümleri görmek mümkün. Dikkat edilirse buraya kadar değindiğimiz, Kürt'lere yönelik, direnişler ve başkaldırışlar sonrasında uygulanan göçettirmeler ve sürgünlerdir. Fakat bir de devletin direkt sahnede görünmediği daha örtülü yöntemlerle, sahne gerisinden yönlendirdiği göçler bulunmaktadır. Devlet, özellikle feodal yapıyı toprak ağalığını daha da güçlendirip koruyarak, insanların geçim kaynaklarını bilinçli bir biçimde tıkayarak ekonomik sebeplerden dolayı doğan göçü yaratmaktadır. Bilinçli politikalar sonucu yaratıldığı için Kürt'lerin ekonomik sebeplerden kaynaklanan göçlerini de zorunlu göç kapsamında ele almak gerekiyor.

son göçlerin, yoğun ve kitlesel olarak 1988-89 yıllarından itibaren başladığını görüyoruz. Ocak 1997 tarihine kadar olan göçleri değerlendiren resmi verilere göre; 2769 köy boşaltıldı. Dersim nüfusunun 2/3' si göç ettirildi.

Son yılların göçleri

Son yıllarda yaşanan göçettirmelere bakacak olursak, devletin bu gün de Kürt halkının kendi toprakları üzerinde özgürce yaşamak için verdiği mücadeleyi kırmak için göç ettirmeyi, SS kararnameleriyle OHAL Bölge Valiliği eliyle Mecbur-i İskanları, Takrir-i Sukunları, Tunceli Kanunlarını vb. aratmayacak biçimde uygulandağını görürürz. Bu gün de köy yakmalar, korculuk dayatmaları, yayla yasakları gıda ambargoları, gözaltına almalar, infazlarla oldukça sistemli bir göc politikası uygulanmakta ve dayatılmaktadır. Tüm bu baskılar ve uygulamalar sonrasında yinelenen son göçlerin, yoğun ve kitlesel olarak 1988-89 yıllarından itibaren başladığını görüyoruz. Ocak 1997 tarihine kadar olan göçleri değerlendiren resmi verilere göre; 2769 köy boşaltıldı. Dersim nüfusunun 2/3' si göç ettirildi.

OHAL Valiliğinin 11 Kasım 1997 raporuna göre ise; 905 köy, 2923 mezrada yaşayan toplam 400.000 kişi göç etmiştir. Gerçek rakamların bu resmi rakamlardan kat kat fazla olduğunu beirtmeye sanırız gerek yok.

Peki devlet göç ettirme politikalarının üzerinden bu kadar yoğun durmakla neleri hedeflemektedir?

* En başta köyleri boşaltarak gerillayı desteksiz bırakmak.

* Ülkemizi Kürt'süzleştirerek, sorunu toprak sorunundan bağımsız "Kürt sorunu" düzeyine indirgemek. Böylece, KKTH'yi içeren ulusal sorunu gözlerden kaçırarak, sorunu azınlıklar sorunu düzeyine indirmek.

* Metropollere yığılan Kürt'lerin kültürel yapısında bir çözülme sağlayarak, asimilasyon politikalarını başarıya ulaştırmak.

* Metropollerde belli mahallere toparladığı Kürt'leri daha kolay kontrol altına almak.

* Irkçılığı kendi eliyle yönlendirerek, halklar arasında çatışmalar yaratmak suretiyle, hedef şaşırtmak, böylelikle kendisini hedef olmaktan çıkartmak.

Son günlerde çokça sözü edilen meclis raporuna da değinmek gerekiyor. Raporun bizler açısından önemli olan yanı, devletin resmi olarak, köy yakmalarını, köy boşaltmalarını, zorunlu göçü kendi kaynaklarında kabul etmesidir. Raporun sonunda da TC vatandaşlığı üst kimliğini esas alan, Kürt kimliğinin bir alt kimlik olarak kabul edilmesi, Kürtçe radyo, tv. gibi hakların kabul edilmesi gibi önerilerle bir nevi kamuoyu yoklanmaktadır.

VE KADIN

Şimdi yukarda sözünü ettiğimiz bütün bu uygulamalar bağlamında Kürt kadının durumuna baktığımızda kadın kimliğinin göçü ve sorunlarını çok daha ağırlaştırdığını görüyoruz. Ama göçten dolayı yaşadığı sorunları göç ettiği tarihten itibaren başlatmak gibi bir yanılgıya düşmemek gerekiyor. Çünkü, Kürt kadınları göç etmeden önce savaşın bizzat içerisinde, devletin işkence, zor ve imha uygulamalarına maruz kalarak yaşadıklarının, tanık olduklarının etkilerini beraberinde metropollere taşımıştır. Zaten göçe maruz kalmasına sebep olan Kürt kimliğinden dolayı yaşadıklarını gözardı ederek soruna yaklaşamayız. Ulusal kimliğine yönelik saldırılarda, kadınlık kimliği kendisine karşı bir işkence aracına dönüştürülmüş tecavüzü ve tacizi yaşamıştır. Sadece maruz kaldığı veya tanıklık ettiği devletin zor ve imha politikalarının etkilerini değil, aynı zamanda Kürt toplumunda ataerkil düzenin sosyal yaşamdaki kural ve kurumlarını da beraberinde metropollere getirmiştir. Tabii ki, devlet baskılarını ülkesinde bırakarak gelmedi.

- Bu nedenle, Kürt kadını göçten sonra da savaşın yükünü metropollerde yine gözaltı, işkence, taciz, tecavüz olarak yaşadı. Bir taraftan da gözaltında kaybedilen failli meçhullere giden, cezaevine konulan eşinin yerine, çocuklarına hem annelik hem babalık etti. Bir taraftan da cezaevi kapılarında siyasallaştı, eşinin

Kürt kadınları göç etmeden önce savaşın bizzat içerisinde, devletin işkence, zor ve imha uygulamalarına maruz kalarak yaşadıklarının, tanık olduklarının etkilerini beraberinde metropollere taşımıştır.

Göçle birlikte daha da derinleşen ciddi düzeydeki ekonomik sorunlar Kürt kadınını da ücretli çalışma hayatına kattı.

veya diğer yakınlarının hakkını aradı.

- Eşi cezaevinde olmayan kadınlar, kadını annelik, ev işi ve bazen de tarla işi ile sınırlı gören, yeni ve bilmedikleri bir ortamda bulunmak bahanesini de kullanan ataerkil anlayışın kendisini eve, dört duvar arasına hapseden uygulamalarına maruz kaldı.

- Türkçe bilmezliği cahillik, giyim tarzı görgüsüzlük olarak tanımlanan Kürt kadının kendisi de göçten önce ve sonra yaşadıklarının sebep olduğu psikolojik rahatsızlıklarının etkisiyle, kapatıldığı dört duvarı korunağı saydı. Metrepollere göç ettirilmiş kadınlarda en çok psikolojik rahatsızlıklara rastladık. Örneğin hemen hepsinin sokağa çıktıkları takdirde kaybolacakları yönünde çok ciddi korkuları var.

- Yerleştikleri ve hiç bir alt yapısı olmayan kenar mahallelerde, çadır kentlerde su taşımak için kilometrelerce yürüdü, görevi görülen ev işini yapması daha da güçleşti.

- Yaşadıkları yerleşim bölgelerinin sağlıksız koşullarından dolayı ciddi sağlık sorunları yaşadı.

- Göçün Kürt kadınları üzerindeki en önemli etkilerinden biri de, sınıfsal bir kimlik edinmeleri oldu. Göçle birlikte daha da derinleşen ciddi düzeydeki ekonomik sorunlar Kürt kadınını da ücretli çalışma hayatına kattı. Bu aşamadan sonra onun ezilmesini daha da derinleştiren bir kimlik daha edinmiş oldu ve emek-sermaye çelişkisiyle tanıştı. Çoğunlukla parça başı işlerde, temizlik işinde, konfeksiyon atelyelerinde, tarlada tarım işçiliğinde seyrek olmakla beraber fabrikalarda sigortasız, hiçbir sosyal güvencesi olmadan, hem kadınlığından, hem de Kürt'lüğünden dolayı iki katı ucuz işgücü kaynağı olarak çalıştı.

- Evli kadınlar, çocuk bakımı, ev işleri ama daha çok da evlerinde kendilerini daha güvencede hissetmelerinden parça başı işlerde çalışırken, daha çok genç kızlar, dışarda-

ki çalışma hayatına katıldılar. Özellikle, konfeksiyon atölyelerinde çalışan genç kızlar, kendi kültürlerine yabancılaştırılarak arabesk kültürle donatıldı. Bu aşamadan sonra aileleriyle ciddi çatışmalar başladı. Bu karmaşa içerisinde genç kızların, örneğin evlilik tercihlerinin ailenin isteğinin dışında olması gibi sebeplerle çatışmalara neden oldu

- Kürt kadını, göçün erkekler üzerinde de ciddi psikolojik sorunlar yaratması nedeniyle (ekonomik sorunlar vb.) Kürt toplumunda da varolan aile içi şiddeti yaşadı. Babası, kocası, ağabeyi hatta bazen küçük erkek kardeşinin şiddetine maruz kaldı.

- Ataerkil düzenin kalıntıları olan berdel, kumalık, başlık parası gibi uygulamaları göç ettiği metropollerde de yaşadı. Yani özcesi göç ettirilen Kürt kadını, Kürt'lük, sınıfsal ve kadınlık kimliğinden kaynaklı sömürü ve ezilmişliğini, göçün sorunlarıyla iç içe çok daha ağır ve yoğun bir biçimde yaşadı, yaşıyor.

İşte, Kürt kadının göçle birlikte yaşadıklarını çok daha çarpıcı olarak ortaya

koyacağına inandığımız bazı somut bilgiler:

- Vakıf olarak, İstanbul Sarıyer Kilyos'ta ve Bursa'nın Yenişehir ve Karacabey ilçelerinde yaptığımız sağlık taramalarında muayene edilen kadınların % 80'inde jinekolojik ve psikolojik rahatsızlıklar,

- Yetersiz beslenmeden kaynaklanan hastalıklar, tüberküloz, dizanteri, tifo, ülser gibi hastalıklar,

- Çocuklarda da yoğun psikolojik sorunlar (altını ıslatmak, kekemelik) vb.), beslenme bozukluklarına dayalı hastalıklar, tüberkloz, psikolojik kaynaklı kalp rahatsızlıkları, soğuk algınlığına dayalı hastalıklar saptandı.

Yine bir grup Kürt kadının 1989'da İstanbul'da 148 Kürt kadını üzerinde yaptıkları anketin özellikle evliliklerle ilgili sonuçları oldukça çarpıcı;

- Görüşülen yaşı genç olan 89 evli kadının 12'sinden başlık parası alındığı belirtilirken, yaşı 49'un üzerinde olan evli kadınlarda bu rakkamın çok daha fazla olduğunu,

- Yine 89 kadından 10'nun berdel şeklinde evlendiğini,

- Görüşülen kadınların %88.6'sının eşlerinin kendilerinin seçemediklerini,

- Sadece % 12.4'ünün tanışarak ve isteyerek evlendiğini,

- %75.7'sinin "anlaşamayan eşlerin ayrılmasını doğru buluyor musunuz?" sorusuna olumlu cevap verdikleri halde, şiddetli geçimsizlik geçirenlerin dahi boşanamadıklarını, 148 kadından sadece dördünün boşanabildiğini,

- %87.6'sı akraba ve hemşerisiyle evlendiğini, kendi isteğiyle "yabancıyla" evlenebilen bir kaç örnek görüyoruz.

- Batman'dan sadece bir kez gördüğü akrabasıyla evlenmek için İstanbul'a gelen bir kadının, 10 yıldır yaşadığı İstanbul'da alış veriş ve çocuğunu okula götürme dışında bir gün bile tek başına sokağa çıkamadığını, para kullanmayı bilmediğini ve bu yüzden de aile gelirini bilmediğini öğreniyoruz.

Sağlık taramalarında muayene edilen kadınların % 80'inde jinekolojik ve psikolojik rahatsızlıklar görüldü.

- Yine dışarıya çıkmalarına izin verilmeyen ve evde izinsiz çıkabilecekleri endişesiyle eve kilitlenen genç kızlar olduğunu görüyoruz.

- %64.7'si Kürt olduğu için zorluklarla karşılaştıklarını ifade ediyorlar. İşte verdikleri cevaplardan birkaç örnek, "Kürt olduğumu öğrenen arkadaşım benimle ilişkisini kesti", "Hastanede Kürtçe konuştuğum için tokat attılar", "Kürt olduğum için okulda üç kişi tarafından dövüldüm", "Küçümseniyor, hor görülüyorum".

Sanırız oldukça somut bilgilere dayanan bu rakkamlar ve yaşanmışlıklar her şeyi çok daha açık bir biçimde ortaya koymaktadır. İşte ezilen bir sınıfa mensup olmanın, Kürt olamanın, kadın olmanın üçlü "ayıp" sayıldığı bir ülkede göç ve kadın...

K.KADAV

www.arsivalevi.org

Yayla Mönch Bucak: "Politika yapmak, anne olmak, Yayla olarak varolmak çok güzel yürüdü"

Yayla Mönch Bucak, 34 yıldır yaşadığı sürgünlüğü "bir olanak olarak değerlendirip yaratıcı" olanlardan. Ne yazık ki, Kürt halkının yaratıcı beyinleri gibi o da en güzel meyvelerini sürgünde verdi. Ona sohbet sırasında hiç soramadım "sürgünlüğü nasıl yaşadığını"...Sorulur gibi de gelmedi, yaşadıkları, çalışmaları, ürünleri zaten anlatıyordu...*

FATMA Kayhan

Avrupa'ya gittiği 1964 baharından bu yana ancak üç kez ülkesine gelebilmişti. Kürtler arasında yaygın kullanılan ismiyle ZOZAN. Daha sonra bu adı kızına da verecekti.

Onunla saatlerce Bremen'deki evinde yaptığımız sohbette, yakın Kürt politik tarihinin bir tanığı, aynı zamanda aktörü de olduğunu gördük.

Evi hem bir müze gibi, Kürtlerin değerli folklorik eşyaları ile dolu, hem de çok güzel bir çalışma mekanına sahip.

İlk kez onunla Berlin'de Kürt kadınlarıyla ilgili bir konferansta tanışmıştım. Daha önce Kürt kadınlarıyla ilgili bir yazısını okumuş ve hakkında biraz bilgi edinmiştim. Politikada aktif yer almış bir şahsiyet olmasına rağmen, esas yaptığı Kürtlerle ilgili araştırmalar ve Avrupa'da Kürt meselesini anlatmak. Yani bir çeşit lobi faaliyeti yapıyor, çoğu kez tek başına bir kurum gibi çalışıyor. Son yıllarda Kürt kadınlarına yönelen çalışmalarını daha da derinleştirmek istiyor.

1964'te ülkeden ayrıldığında önce Paris'e gidiyor ve altı yıl kaldıktan sonra, bugün halen yaşadığı Almanya'ya yerleşiyor. Oldenburg Üniversitesi'nde, bilimsel araştırma uzmanı olarak Göçmen Pedagojisi-Kültürlerarası Komünikasyon Bölümün'de çalışıyor.

İlk öğrenim yılları ve çocukluk dönemi...

Siverek-Hadro'da doğar ve baba (hakim) mesleğinden dolayı okul hayatı farklı yerlerde geçer; Antakya, Gürün, Siverek'te ilköğrenim; Urfa, İstanbul (Kandilli Kız Lisesi) ve tekrar Urfa, ardından Erzurum, liseyi dışardan bitirir. Annesi ev kadını, baba ile akraba. Baba ise önemli bir politik

şahsiyet; Türkiye- Kürdistan Demokrat Partisi (T-KDP) kurucularından ve ilk genel sekreteriydi. Lise ikinci sınıf öğrencisiyken babası Faik Bucak tutuklanır. Bunu öğrenir öğrenmez İstanbul'da okulu bırakır ve Urfa'ya döner. Daha sonra baba sürgün edilir (1961'de 55 ağanın sürgün olayı sırasında).Sürgün döneminde Ankara'da babayla birlikte kalır ve lise bitirmelere hazırlanır. 1963'te sürgün dönüşü aile tekrar Urfa'ya yerleşir.

Eve o dönemin politik Kürt şahsiyetleri gelip gider, toplantılar yapılır. Okula giden Yayla Bucak'ı annesi uyarır, "Evde konuşulanları kimseye söyleme, gelen giden misafirlerden söz etme" der ve böylece daha çok küçük yaşta illegaliteyi öğrenir. Urfa'dayken Kürt misafirleri olurdu, en çok Musa (Anter) Amca geldiğinde sevinirler, onlara şarkılar söyler, fıkralar anlatır. Her şey evin dört duvararasında kalır.

Ankara Hukuk Fakültesi'ni kazanır, ama gitmez çünkü Türkiye'de okumaya karar verir. "Türkiye'de okuduğum dönem hayatımın en karanlık dönemlerinden biriydi. Antakya'ya babamın tayini çıktığı zaman gittik ve kendimi yabancı bir ülkeye gitmiş gibi hissettim. İlkokula orada başladım ve Türkçe bilmiyordum. Benim için şok oldu. Bildiğim dilin önemi kalmadı, ben gariban oldum. Bir hakimin kızının Türkçe bilmemesi çok abartıldı. İlk olarak korku ile tanıştım. İllegaliteyi tanıdım, evde kendi dünyamız, dışarda başka bir dünya."

İstanbul Kandilli Kız Lisesi'nde okurken, kendini yabancı bir ortamında bulur Yayla Mönch Bucak, "Her sabah okulda, 'Türküm doğruyum...' diye yalan söylerdim. Bütün okul dönemim boyunca arzuladığım şey, çok iyi bir arkadaşım olsa da ona Kürt olduğumu söyleyebilsem. Ama hiçbir zaman olmadı. Bu durum İstanbul Kandilli Kız Lisesi'nde doruğa çıktı. Hocalar değişti, Urfa'da ise yerli hoca vardı. Kandilli Kız Lise'sinde ikinci şoku yaşadım. Yatılı okudum. Kibar, zengin aile kızları arasında. Banyo yaptığımız hafta sonları kuyruğum var mı? diye bakarlardı. Ülkede yaşadığım dönem T.C. otoritesi hakim değildi, kendi ülkemizin efendisiydik. Babaennem hep beni uyarırdı, 'Aman Zozan, yabancı çocuklarla kavga etme, onları incitme, onlar burada misafirdir, birgün ülkelerine dönecekler, bizi iyi hatırlasınlar' derdi memur çocukları için. Onlarla dil sorunumuz vardı, bir türlü anlaşamazdık."

İstanbul'da zor geçen yatılı öğrenciliğinde ona güç veren şey, babasının arkadaşlarından rahmetli Av. Ziya Şerefhanoğlu'nu ziyaret ettiğinde verdiği moraldir; "O bana 'Zozan' derdi. Sakın aşağılık duygusu hissetme, sen ata binersin, iki dil biliyorsun" derdi. Rahatsızlıklarımı hissediyordu. Her cumartesi velimden aldığım izin kağıdıyla merasime katılmadan okuldan ayrılıyor ve her Pazartesi geç gelerek merasim törenine katılmamak için büyük çaba gösteriyordum. Bu törenleri bir işkence olarak görüyordum. Hele ilkokuldayken çoğu kez taşıyamıyordum. Antakya'da ilkokula başlamakla avantajlıydım. Şimdi anlıyorum. Arap çocukları Arapça konuşurdu, bu bana güven verirdi. Katolik çocuklar arkadaşımdı, birlikte kiliseye giderdik."

Baba İstanbul'da öğrenciyken evlenmiştir. Dicle Talebe Yurdu'nun kurucularındandır.

Toplantılara kızını da götürür. "Babam bizimle çok meşgül olurdu. Kürtleri anlatırdı, hikaye şeklinde. Annem otoriterdi. Babamın çok liberal olduğundan şikayetçiydi. 'Çocukları şımartıyorsun, onlara bu kadar güveniyorsun, idama gidersin' derdi."

Avrupaya çıkış...

Ankara'dan döndüğünde Urfa'da altı ay öğretmenlik yapar. Bu ara Fransa'ya gitme durumu çıkar, gerekli evrakların tamamlanıp gönderilmesi Hale Anter tarafından yapılır. O zaman Musa Anter 23'ler davasından tutukluydu. "Nisanda gelen olumlu bir haber Hale Anter aracılığıyla bize iletildi. Bunun üzerine, Mayıs 1964'te Avrupa'ya çıktım. İlkin Paris'e geçtim. Lise diplomamı tercüme eden babamın arkadaşı Av. Canip Yıldırım, 'Kürtlerin okumuş kadınlara ihtiyacı var' derdi. Bu Urfa'da alışılmamış bir durumdu, 'Faik Bey'e Türkiye dar geldi, kızını Avrupa'ya gönderiyor' dediler. Aynı yıl liseyi bitiren kardeşim Serhat'ın nerede ne okuyacağı belli değildi. 'İnsanın oğlu varken, kızını niye dışarıya yollasın' görüşü hakimdi. Herkes kızlarını evlendirmeye çalışırken, babam okutmaya çalışıyordu. Ben de Türkiye'de okumak istemiyordum. Önce Lübnan olur sanıyordum."

Paris'e gidince Emir Kamuran Bedirxan'a gider ve kendini tanıtır. "Sanki kendimi, küçük bir ülke parçasında bulmuştum, diğer Kürt öğrencilerle tanıştım. Benle kuzenim olmak üzere iki kadın öğrenciydik, diğerleri burslu diğer parçalardan gelen erkek öğrencilerdi."

Orda Fransız Dili ve Edebiyatı okur, Yüksek Şark Bilimi Bölümü'nde Bedirxan Bey'in Kürtçe derslerine de girer. Yayla M. Bucak, Paris'te kendini farklı hisseder: "Hayatımda Kürt olmaktan o kadar mutluluk duyacağımı düşünmemiştim. İlk olarak burada illegaliteden legale geçtim. Uzun süre adresimi kimseye vermemiştim ve o zaman fark ettim, o kadar sömürge baskısı yaşamıştım ki barışçı bir ortamı kolay kabullenemiyordum. "

İkinci yabancı ülkesi olan Fransa'yı sever; "Cezayirli göçmen grupları ilgimi çok çekiyordu. Cezayirlileri ülkede sevmeyi, düşünmeyi öğrenmiştim. Onların kurtuluş direnişlerini evimizde tartışırdık. En çok da kadınları, yani Cemileleri konuşurduk, Fransız gazeteci Henri Alleque'in yazdığı "La Question" kitabını babamla birlikte okumuştuk. Ama, Cezayirli arkadaşlarımın Fransızların Cezayirlilere karşı yaptıklarını, ırkçılığı anlatıklarında inanamaz, zor anlardım, anlamam için uzun bir süre gerekti."

Kürtçe'sinin iyi olması ona avantaj sağlar ve hemen Şark Dillerin'de öğrenci olur. Kürtçe ona yeni kapılar açar, yeni insanlar tanımasına vesile olur. "Kürtler birbirinin kardeşidir" diyen babasının sözleriyle büyümüştür. Dicle Talebe Yurdunun felsefesiydi, "birlik" anlayışı. Ama Paris'te Kürtlerin tümünün aynı şeyi düşünmediğini görecek ve ilk politik hayal kırıklığını yaşayacaktı."1964'te Talabani-Barzani çelişkisi ortaya çıkmıştı. O zaman C. Talabani Paris'e gelmişti. Öğrencilerin yoğun olduğu yerlere Cafe Mayo'da buluştuk. C. Talabani politik çelişkilerini anlatıyordu, Büyük Barzani'yi eleştiriyordu. Bunu nasıl yapar diye çok şaşırmıştım. "

Bu ara İranlı Kürtlerle samimiyeti

artar. İran-Irak KDP arasındaki çelişkileri öğrenir ve bir kez daha birlik fikri sarsıntı geçirir. Yaşamında önemli bir süreçtir: "Bundan sonra düşkırıklığımla Kürt öğrenci kesiminden koptum. Ancak ayda bir giderdim, ama mesafe koydum, o çevrenin darlığında boğulmak istemedim. Tesadüfen Fransız Troçkistlerle (4. Enternasyonalistler) tanıştım. Önce fikirleri çok cazip geldi, kitap okudum. Bizim evde sosyalizm konuşulurdu, biliyordum. Kürt sorunu ve sosyalizim benim için bir çelişkiydi, nasıl beraber yürüyecekti? Troçkistler nasyonalizmi kesinlikle kabul etmiyordu. 'Kürdüm' demek bile zordu, bir sosyalistin milleti olamazdı onlara göre."

Babaanne...

Hayatında ciddi bir rolü olan ve hayran olduğu babaanesini hatırladığında güç kazandığını ve yaşama sarıldığını anlatır. "Babaannemden Kürtçülüğümü aldım, kişiliğimin büyük kısmını ona borçluyum. Güçlü aşiret kadınları arasında çocukluğumun geçmesini bir şans olarak görüyorum."

Hüzün ve gururla andığı babaanesini şöyle anlatır; "Babaannem büyük kadındı. Babamın, amcalarımın yaşamında da büyük etkisi var, ailede işbirlikçi olmayan kesim var ise ona borçlu. İki dayısı (Nuri-Şükrü) Diyarbakır'da Şeyh Sait isyanı sırasında asıldı. Birisi şair Osman Sebri'nin babası, diğeri amcası. CHP'yi katiyen sevmezdi. 1950'lerde İnönü mitingi vardı Malatya'da. Babamın Antakya'dan Gürün'e tayini çıkmıştı. Ulaşım zordu iki gün Malatya'da otelde kaldık. Çok kalabalık olan mitingden etkilenmiştik, otel penceresinden seyrediyorduk. İnönü konuşmaya başlayınca, babaannem; 'O adamı gözüm görmesin, iki dayımın katilidir, kapatın pencereyi' demişti. Pencereleri, perdeleri kapattık hemen. O bir otoriteydi. Sonra bana olanları anlatmıştı, o zaman Diyarbakır'a şahitlik için gitmişti. Ama, ona da dayak atmışlardı. Yaz-kış yün çorap giyerdi. Nedenini bilmezdim. Ayaklarında derin izler vardı. Sonradan falakaya yatırıldığını öğrendim. O zamandan kalma izlerdi."

Babanın ölüm haberi...

Kendisi Paris'te öğrenciyken babasının ölüm haberini alır. Nasıl olmuştu?"Tatil dönüşü Emir Bedirhan'ı, ülkede olup bitenden haberdar olmak için ziyaret etmiştim. Nasıl anlatalım diye düşünüyorlarmış, ben Yeni Akış Mecmuası'nı okurken öğrendim. Sonra kendime geldiğimde evime gitmek istedim. Evdekilere çok kızdım, bana söylemedikleri için. Ağlayarak bu işler olmaz, çok güçlü olmalıydım. Kendi kendime hiç bir zaman unutmama sözü verdim. Kamuran Bedirxanı'ın hanımı ve Emir'in amcasının kızı Leyla Hanım'ın (balerin) bana çok desteği oldu. Onları tanıdığıma çok memnunum, onlardan çok şey öğrendim."

5 Temmuz 1966'da babası vefat eder: "Bir arkadaş demek daha doğru olur. Ölümünden sonra bir arkadaş kaybetmenin acısını yaşadım ve yüreğimde yaşatmanın gururunu yaşıyorum."

Baba misyonu...

Kürt politik çevresinde baba misyonundan dolayı neler yaşadı? "Biz kardeşler bunu aştık. Biz KDP'yi izlemedik. Bunu

da rahmetli babam bize verdi. Yani 'siz hepiniz kendinize göre bir kişiliksiniz' derdi. Babadan çocuklara geçen misyonu kırdık. Halen bir çok kişi "Vay benim babam Faik Bucak olacak da ben başka örgütte çalışacağım, olmaz" diyor. Bana, KDP-I haber gönderdiler. O zaman sosyalizmle tanıştığım dönemdi, beni ilgilendirmedi. Kürt halkına karşı sorumluluklarıma evet, ama babadan çocuklara politik misyon olmaz, doğru bulmuyorum. Üç kardeş politiğiz, ama ayrı yerlerde yer alıyoruz. Bu, bir çok kişinin anlamadığı bir olay."

Avrupa'da Kürt kadınları

"1960'lı yıllarda sayısal olarak çok azdık. Ülke'nin aristokrat veya varlıklı diyebileceğimiz yurtsever ailelerin okumaya gelen kızlarıydı. Bunlar son derece Kürt idiler, yaşam tarzları, perspektifleri vb. **Benim konumum ayrıydı. Ben görevli gelmiştim. Kendimi hep bir "kadrolu" olarak gördüm. Sorumluluğum vardı. Kendi dönemimin Kürt erkeklerini aştım, onlar bana fikir danışırlardı.** Babamın ölümünden sonra Kürt erkekleri korktular. Babamın ölümünü nereye koyacaklarını bilemediler. Onların bu tutumlarını pek önemsemedim. Önemli olan onları aşmaktı ve bunu başardım."

Almanya'ya geliş ve evlilik

Eşi Prof. Ronald Münch ile Fransa'da öğrenciyken tanışır ve üç yıllık arkadaşlıktan sonra 1973'te Almanya'da evlenirler. Şimdi Hukuk Fakültesi öğrencisi olan kızı Zozan, bir yıl sonra doğar. "Zozan'ı birlikte büyüttük, çalışmalarımıza hiç engel olmadı. Çocuk yapmanın politikadan uzaklaştırdığına hiç inanmadım. Benim için anne olmak, politikada çalışmak, Yayla olarak varolmak çok güzel yürüdü. Başkası için birşey diyemem. Şartların burada daha kolay olmasının da etkisi olabilir."

Almanya'da politik çalışmalar

DDKO'ların kurulduğu dönemlerde ülkeyle ilişkileri vardır. Orada ayrı örgütlenme girişimleri başlamıştı. "1971-72 yıllarında Kuzeyli Kürtlerle ilk örgütümüz olan Hevra'yı kurduk. Böylece, Kürt gruplarına tekrar döndüm." 1972'de Kürt Öğrenci Birliği'nde (KÖB-KSSE)) aktif olarak yönetimde yer alır: "KÖB de beni tatmin etmiyordu, ağırlıklı olarak Barzani taraftarıydılar. 1972-73'te onlarla da çelişkim oldu. Necmettin Büyükkaya Avrupa'ya gelmişti, onunla görüştüm. Bütün bunlar bazı şeyleri sorgulamamı getirmişti beraberinde. "

1974 yılından sonra Kürt göçmen işçilerinin ayrı örgütlenme kararıyla ilk Kürt göçmen işçileri derneklerini kurma çalışmalarına başlar: "1975'te Bremen ve Çevresi İşçi Derneği'ni kurduk. Daha sonra bu dernekler Komkar Federasyonu'nda birleşti. Ve Komkar'ın kurulduğu akşam ayrıldım. Onlarla bu işin yürümeyeceğine kendime göre karar verdim."

Güçlü bir TKP derneği vardı, ona karşı ayrı ilk Kürt derneğini (Bremen ve Çevresi İşçi Derneği) kurduklarında: " Türk solu içinde özellikle TKP bizi çok eleştirdi, ama bizi etkilemedi, çok iddialı bir şekilde başarmaya kararlıydık. Almanya'da göçmen Kürtlerin büyük sorunları vardı, arayış içindeydiler."

Bajarê mi...

Cinên Peran

Fatê

Ez ji nivîskar Murathan Mungan gelek hezdikim. Min gelek pîrtukê wî xwendiye û jê gelek kêyf stendiye. di nav helbestên wî an jî romanên wî de bajarê Mêrdîn gelêk cî digre. Stenbul û Merdîn ji bo Murathan Mungan bajarnê ne jê qetandinê ne. Ew, li bajarê Mêrdîn hatîye dinyê û canbûna xwe jî li wir derbas kiriyê. Heta lîse jî, dibistan li wura xelas kirîye. Piştî wê çuyê Enqera, ûnîversîte jî wir xwendîye.

Lê bêlê, piştî wê hatiye Stenbol û li vî bajara jîyana xwe domkiriye.

Ez jî Mêrdîn û Stenbol gelek hezdikim û mana wa her dû bajaran ji bo mi giran û mezinin. Belki jî ji bo va her dû bajaran ez jî M. Mungan hîn baş fakmdikim û ji bo mi mane îfade dike. Ez jî ji Mêrdîn me, le bêlê ne nav bajar, nêzikê wê li Qiziltepê hatime dinyê. Nav xatirayê zarok bûna mi Mêrdîn cîkî xweş girtîye. Piştî ku, ez dest dibistanê bikim, wek xwuşk û birayê xwe ez jî hatim Stenbol. Jîyana xwendin û canbuna mi jî vî bajara derbas bû. Ez nav salêke her dû bajara jî dibînim, lê niha jîyana mi li Stenbol'ê yî.

Mardın şehir merkezi

Wêxta, malame li Qiziltepe bû, em tim dûçun nav Mêrdîn. Wê çaxa Mêrdîn ji bo mi sê tişt mana wan terzîye jina, cê zêr bikirin û cî kebab bê xarin. Dîya mi kincê xwe li terzîye vira dida dirûtinê. Piştî bênder radikin jî em diçun nav bajêr, zêr dikirî dîyami. Her dû wekta jî me bîrnedikir kebab xarin.

Ez û dîya xwe me karê xwe xelas dikir

Cara dawiyê, sala çûnê ez dîsa çûm nav Mêrdîn, ji bo bigerim. Rojek yekşem bû. Ji Dîyarbekir, bi otobûsekê çûbûm û mi nigê xwe avet hundirê bajar li çarşîya wê, mi dora xwe nerî, ez çi bivînim? tije leşkerê Tirk hebû. Bi sîlehê xwe hundurê bajêr digerin. Mi bi xwe got ez herim lokantê ji xwe ra kebab bixum, ne bû. Hundirê lokantê, li pastaxana giştikî, her derê tije leşker bû.

û em diçu lokantê bi çuçik me kebab dixar. Niha jî kînga ez herim Mêrdîn ez kebab dixum, ez dibêm qey nexum wê kêmasî bive. Wê çaxa û niha jî nav bajêr malê bi kevirê sipî jî gelek dîqeta mi dikşand, mi tim li wan mala dinerî.

Wexta mi pirtûka M. Mungan Cinên Pera xwend ez çûm dema zarok bûna xwe û gelek tişt û vana hat bîra mi. Li vê pirtûka, Murathan Mungan li ser jîyana xwe ya li Mêrdîn derbas bûyê qal dike.

Piştî ez mezin bûm, ji bo ku nav bajarê Mêrdîn baş bivînîm, ez her sal çûm û bi serê xwe geryam. Nav kûçê wê teng û dirêj ku yek yek bi meşê gerya bûm. Wexta ez zarok bûm mi dêr nedîbû û mi nizanî bû. Vê cara mi gelêk dêr dî û ez nav van geriya. Mi gelek çand û ziman nav Merdîn de dîtîn. Erebî, Armanî, Suryanî, Kûrmancî pir gel heye.

Niha nav Mêrdîn gelêk kes tepînk (gêç) li bajarê dûr. Gelê xirîstîyan pir hindik manin. Meriv dibîne rengê bajêr kêm bûye.

Cara dawiyê, sala çûnê ez dîsa çûm nav Mêrdîn, ji bo bigerim. Rojek yekşem bû. Ji Dîyarbekir, bi otobûsekê çûbûm û mi nigê xwe avet hundirê bajar li çarşîya wê, mi dora xwe nerî, ez çi bivînim? tije leşkerê Tirk hebû. Bi sîlehê xwe hundurê bajêr digerin. Mi bi xwe got ez herim lokantê ji xwe ra kebab bixum, ne bû. Hundirê lokantê, li pastaxana giştikî, her derê tije leşker bû. Ez pir rehetsiz bûm û mi nerî ne mûmkûne. Ez jî çum cem mervekî xwe û mi pirs kir "ev çi hale, çi bûye?" Ji bo mervê mi ne tiştekî şaş bû, halkî bi normal bû ji bo wê. Got, "Roja yekşemî tim wanîyî. Leşkerê Tirk ê li dora Merdîn tim tên nav bajar ji xwe ra digerin.

Meriv mêze dikir, şer qet tişkî xweş nehiştî nav bajêr. Mi go ez carek din roja yekşemî nayim nav bajêr. Murathan Mungan li pirtûka xwe (Cinê Pera) qala keçikek biçûk dikî û digot, di çavê kêçikê de çawa şer merê dibînî.

Pirtûka "Stenbola Dawîyê" jî wexta merê dixwînî, dibê qey li vî bajarê hatîye dinyê û li vira mezin bûyê. Bi hezkirinekê nivîsandîye.

Bajarê merê lê çêbûye û zarok bûna xwe li wê derbas kiriyê, gelêk li jîyana merê cî digre. Eksî ne mûmkûne. Kesê sûrgûn û nikarî bi her bajarê xwe dişki gelêk ezîyete.

Ez niha karim herim bajarê xwe, lê belê nikarim herim gundê xwe. Gundê me leşker xera kirine.

BEN BİR KADIN DEĞİL MİYİM? -3

Siyah kadınlar hem siyah oldukları hem de kadın oldukları için ikili baskı altındaydılar. Yeni dalga kadın hareketi bu duruma dikkati çekti, ama siyah kadın deneyimleri üzerine tartışacağı yerde onları romantize ederek politika dışına attı.

BELL Hooks

Çeviren: NECLA Akgökçe

Siyah kadınlar, yalnızca siyah erkeklere yönelen projektörlerin, niçin sadece onlara yöneldiğini anlamak için işin kökenine inmeyi talep ediyordu. Siyah kadınların maruz kaldığı cinsiyetçi ve ırkçı baskılar, her zamanki gibi daha yoğundu ama erkeksi ızdıraplar karşısında öncelik taşımıyordu.

Yeni dalga kadın hareketi, siyah kadınların iki yönlü baskının, ırkçı ve cinsiyetçi baskının kurbanı olduğu gerçeğine dikkatleri çekti. Ama daha sonra bu baskının olumsuz etkilerini üzerine tartışmak yerine, ironik bir biçimde siyah kadın deneyimlerinin romantize edilmesine doğru gidildi.

Feministler bir yandan siyah kadınların ezildiğini vurgularken, diğer yandan onların ne kadar güçlü olduklarının altını çiziyorlardı. Böylece siyah kadınların ezildiklerini ama bu ezilme deneyimi içinde kazandıkları güç nedeniyle, ezilmenin yıkıcı etkilerini aşabileceklerini söylüyorlardı. Gerçek hiç de böyle değildi. İnsanlar, siyah kadınların güçleri üzerinde konuştuklarında, siyah kadınların ezilmeye karşı duruş biçimlerine dayanmaktaydılar genellikle.

Onlar gerçeklere boyun eğiyorlardı. Ezilme karşısında güçlü olmak, onun nasıl aşılacağını bilmek anlamına gelmezdi ve tahammülün de değiştirmekle yer değiştirmesine de müsade etmemek gerekirdi. Kadın hareketinde başlayan siyah kadınların deneyimlerini romantize etmek eğilimi, tüm Amerikan kültüründe yeniden üretildi. Siyah kuvvetli kadın tipolojisi insanüstü bir varlık olarak görülmese de, siyah kadının yeni imajına örnek teşkil ediyordu. Kadın hareketi en yüksek noktasına ulaştığında, beyaz kadınlar sabırlı doğurganlar, yük hayvanı veya cinsel nesne olma görevini reddettiklerinde, siyah kadınlar biricik ve inanılmaz görevleri olan annelikleri ile şöhreti yakaladılar. Doğaları gereği sahip oldukları bu yetenek, korkunç bir baskı biçimine dönüştü, giderek artan bir biçimde cinsel nesne olarak değerlendirilmeye başlandılar... Böylece hep birlikte beyaz kadınların terk ettiği alana doğru yola koyulduk. Onların cinsiyetçiliğin hayatları üzerindeki olumsuz etkilerini anlatan kitapları vardı, bizim kitaplarımız vardı, onlarda da; kadın hareketi aracılığıyla siyah kadınların hiçbir şey kazanamamış oldukları temellendiriliyordu.

Siyah kadınlara deniyordu ki; biz cinsiyetçi baskıdan kurtulmayla taleplerimize kavuşamayız, biz yeterli bir toplumsal düzenleme içinde uyum ve sabır ile isteklerimize kavuşuruz ancak. Ayağa kalkıp tebrik edilmeyi beklemeye teşvik edilmiştik, çünkü biz, küçük iyi kadınlardık, ama daha sonra da bize oturmamız ve ağzımızı tutmamız emrediliyordu.Kimse bizimle bizi baskı altına alan cinsiyetçiliğin, ırkçılıktan bağımsız olarak ele alınamayacağını tartışma zahmetine girmiyordu. Gerçekten de diğer gruplardan hiçbiri siyah kadınlar kadar kişiliğini yitirmemişti.

Biz yalnızca siyah adamların farklı grupları tarafından özerk olarak ele alınmamakla kalmıyorduk, bu kültür içinde biz, kadınların en büyük grubu olmamıza rağmen çok az temsil ediliyorduk. Siyahlar hakkında konuşmak istediğimizde, siyah kadınların çıkarları üzerine konuşmamızı, cinsiyetçilik engelliyordu. Kadınlar hakkında konuştuğumuzda ise ırkçılık, siyah kadınların çıkarlarının görülmesini engelliyordu. Siyahlar hakkında konuşulduğunda, siyah adamın bakış açısı üzerinde yoğunlaşılıyordu, kadınlar hakkında konuşmak istediğimizde beyaz kadının bakışını merkeze oturtmak zorunda kalıyorduk. Bu durum özellikle feminist litaratür alanında kendini belirgin bir biçimde gösteriyordu.

Beyaz kadın hareketinin siyah erkeklerin oy hakkını savunan beyaz erkeklere, karşı çıkışlarını konu alan William O'Neil tarafından yazılan Everyone was Brave (Herkes Cesurdu) adlı kitabından alınan aşağıdaki paragrafta durum açıkça görülüyor: "Erkeklerin kadın haklarını destekleyecekleri yerde, zencilerin seçme haklarını savunarak kendilerini böylesine küçük düşürmeleri, inanılmaz şok edici bir şey. Onlar sempati sınırlarını siyah erkekler için zorladılar ve eski mütefikleriyle aralarını iyice açtılar. "Erkeklerin kadınları destekleyecekleri yerde, zenci haklarını savunarak kendilerini küçük düşürmeleri" şeklindeki tesbitte, "erkekler" derken, sadece "beyaz erkekler" kastedilmektedir, "zenci" sözcüğü ile de sadece "siyah erkekler" kastedilmekte, "kadınlar" sözcüğü ise sadece "beyaz kadınları" anlatmaktadır. Ama kolaylık olsun diye ne ırk, ne de cinsiyet ayrımına gidilmiş, hatta ikisi de belki de bilinçli bir biçimde saklanılmış.

Beyazların ırkçı emperyalizmleri, bütün Amerikan tarihinde öğretmenlerin tutumlarıyla desteklendi, onlar beyaz kadınların deneyimlerini anlatmak istediğinde ancak kadın kavramına ihtiyaç duydular. Bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde sürdürülen bu tür alışkanlıklar, ırkçılığı nihai kılıyordu, çünkü böylece Amerika'da beyaz olmayan kadınların varlığı kapatılıyordu. Cinsiyetçilik de böylece nihai kılınıyordu; çünkü beyaz kadınlar kendilerini sadece cinsiyetleri ile tanımlayorlar ve ırkçı kimlikleri böylece gözden kaçırılıyordu.

Beyaz kadın hakları savunucuları bu cinsiyetçi-ırkçı pratiğe karşı mücadele etmediler onu devam ettirdiler. Siyah kadınları dışlamaya çalışmanın en çarpıcı örneği, kadınlar ve siyahlar arasında benzerlik kurduklarında ortaya çıkmaktaydı. Onlar beyaz kadınların sosyal statülerini, siyah halkla karşılaştırdıkları zaman bunu yapıyorlardı. Karşılaştırma onların güçleri, çekicilikleri ve yaşam haklarından hareketle yapılıyor ve bunlar karşılaştırılamaz fenomenler olarak bir araya getiriliyorlardı. Ama beyaz kadınlar, siyah ve kadın kavramlarını birleştirselerdi (siyah kadınların varlığı aracılığıyla) bu karşılaştırma anlamsız ve gereksiz olurdu. Bu karşılaştırmayı sabitlemek istediklerinde bilinçsiz olarak "kadın" kavramı, tüm "beyaz kadınlar" için ortak bir kavram ve " siyah" kavramı tüm "siyah erkekler" için ortak bir kavram anlamına geliyordu. Bu hareketin dilinde cinsiyetçi baskıdan kurtulmak, siyah kadınların cinsiyetçi baskıdan kurtulması anlamına gelmiyor, onlara karşı ırkçı bir duruş sergiliyordu. Cinsiyetçi ve ırkçı davranışlar Amerikan toplumunun erkeklerinin bilincinde varlığını sürdürmüyordu yalnızca, onlar bizim düşüncemizi ve davranış biçimimizi de şekillendiriyordu.

Cehennem Günlere İNAT

ŞEHRİBAN Özdemir

Çukurova'nın nicedir güneşle kavrulan topraklarıyla buluşan yağmur, etrafa çok güzel toprak kokusu yayıyordu. Tarladan çıkıp asfalt yola ulaşan kamyonda allı, yeşilli giysileriyle kadınlar koskoca ovanın ortasında bir renk cümbüşü oluşturmuşlardı. İçlerinden kimisi yağmura duacı, kimisi bir günlük yevmiyeyi düşünerek bedduacı olup, küçük gruplar oluşturarak sohbete başladılar. Özellikle genç kızlar, yüzlerini gökyüzüne çevirerek yağmurdan ıslanmayı bir oyuna dönüştürürken, grupçuklar oluşturan kadınlar örtünecek bir şeyler aranıyorlardı.

Zelal, başını damperin kenarını sıkıca kavradığı ellerine dayamış, düşünüyordu. Ovayı sarıp sarmalayan toprak kokusunu derin bir nefesle ciğerlerine doldurarak, asfalt yoldan nice yollar aşarak köyüne akıverdi düşleri. Yüreği derin bir özlemle burkularak, köyünün tarlaları, taşları, dağlarına doğru yol alan düşlerinin peşine takıldı. Yaşadığı son dehşet günlerini anımsarken, yola çarpıp küçük zerreciklere ayrılıp dağılan yağmur damlalarına daha da irileşen gözlerle baktı.

Her köşesinde, her kuytusunda bir anı, yaşanmış nice hayat saklı olan evlerinin alevler içinde bırakılışını, feryat-figan çocuk seslerini, yaşlı kadınların ağıt seslerini yeniden duyar gibi oldu. Yağmurdan sırılsıklam olan yüzünü fırsat bilerek, gözyaşlarını serbestçe akıttı, yağmur damlalarıyla gözyaşları birbirine karıştı. Köylerinin yakıldığı gün çatışmada öldürdükleri kadın gerillayı sürükleyip köy meydanına getirmişlerdi. Meydana topladıkları köylülere, "İşte beslediğiniz kahpenin sonu" demişlerdi. Bir taraftan köylüleri döverken, bir taraftan da "Onu iyi beslemişsiniz, iki gündür bize kan kusturdu" demişlerdi. Gerillanın rüzgarda dalgalanan uzun saçlarına toz, toprak ve dikenler karışmıştı. Zelal, onun saçlarını okşamayı, dikenlerini ayıklamayı, yaralarına dokunmayı düşünmüştü. Ama, herkes gibi o da donup kalmıştı... Zaman da donup kalmıştı sanki...

Zelal, sarsıla sarsıla giden kamyonun içinde, donuk bakışlarla gözlerini asfalt yola dikmiş düşünüyor, düşünüyordu. Anılarının en yaralayıcı bölümüne geldiğinde, vücudu kasılmış, gözleri irileşmişti. Kadınlığı askerlerin elinde, Kürt'lüğüne kesilen ceza işkence aracına dönüşmüştü. Yaşadıklarını kendi ayıbı saymıştı. Kendi rızası dışında maruz kaldıklarından dolayı kendini kirlenmiş sayıyordu. Sadece kendisi değildi tecavüzü yaşayan. Ama neredeyse hemen hepsi

yaşadıklarını bir sır gibi saklamış, yok saymışlardı. Zelal, düşündükleri yüzüne yansıyacakmış gibi, yüzünden okuyup onu ayıplayacaklarmış gibi çevresindekilere kaçamak bir bakış fırlattı. Hızla çarpan kalbi ve uğuldayan beyni daha fazlasını hatırlamayı reddetti.

Bakışlarını yoldan ayırıp, uçsuz bucaksız hiç sonu yokmuşcasına uzanan tarlalara baktı. Bu tarlalardan birine çalışmaya geldiği ilk günü hatırladı. Ne kadar da zor olmuştu eşini ikna etmesi, "Kadın dediğin evinde oturur, çoluğuna çocuğuna bakar. Hem bilmediğimiz tanımadığımız diyarlara sürgün olmuşuz. Seni bilmediğim yerlere göndermem. Ben çalışır hepimize bakarım" demişti kararlı ve kızgın bir ses tonuyla. Ama onun erkekliği de sefalet ve açlıkla geçen günlerin ağırlığına en çok üç ay dayanabilmişti. Sonunda çaresiz, huzursuz Zelal'in çalışmasına izin vermişti. Tarlada ırgatlık yapan kadınların çoğunun Kürt olması hem Zelal'i hem de eşini biraz rahatlatıyordu.

Zelal, müthiş heyecanlanıyordu. Çocuklarını yalnız bırakacağı için, onların başına bir şey gelmesinden korkuyordu... Kendi başına bir şey gelmesinden korkuyordu... İşe gideceği sabah, erkenden kalkıp zaten tek oda olan evin işlerini yapmış, çocuklarına yemeklerini hazırlamış, onlara bolca nasihatlarda bulunmuş, kamyonun geleceği sokağın başına herkesten önce gitmişti. Tarlada hiç çalışmamıştı. Köylerinde hayvancılıkla geçindikleri için, Zelal koyunların bakımıyla uğraşmıştı. Pamuk toplamaya da ilk kez gidecekti. Acaba yapabilecek miydi? Bu duygularla, korkularla epeyce zorlanarak, yardımla binebildiği kamyon, mahalleden uzaklaşıp ıssız tarlalara doğru yol aldıkça, evine bir daha dönemeyecekmiş, başına kötü bir şey gelecekmiş gibi bir korku kaplamıştı yüreğini. Öyle ya, kadınlar başlarına kötü birşey gelmesin diye onların iyiliği için, evlerine, dört duvar arasına tıkılmıyorlar mıydı? Bu nedenle değil miydi Zelal gibi binlerce kadının evlerinin dört duvarını kendilerine korunak sayması? Hele de Zelal gibi yerinden yurdundan kopartılarak yabancısı olduğu bir diyarda ve kültürde yaşaması dayatılanların, evlerini korunakları sayması biraz da doğal değil miydi?

Bu tarlalardan birine çalışmaya geldiği ilk günü hatırladı. Ne kadar da zor olmuştu eşini ikna etmesi, "Kadın dediğin evinde oturur, çoluğuna çocuğuna bakar.

Zelal, kaybolma kaçırılma ve daha binbir türlü korkusunu çevresinde kendisi gibi Kürt kadınlarına bakarak atmaya çalışmıştı. Sonunda kamyon bir pamuk tarlasında durmuş ve kadınlar alışık hareketlerle kamyondan inmişlerdi. Zelal tutunarak indiği kamyonun yanıda yanlış bir şey yapmamak için kalakalmıştı. Sonra kadınların "çavuş" dedikleri elçi, Zela'i yanına alarak, pamuk toplayacağı hattı göstermiş ve topladığı pamukların içine koyacağı bir çuval vermiş, toplama işlemini nasıl yapacağını göstermiş ve gitmişti. Zelal pamukları kozalarından ayırarak yavaş yavaş toplamaya başlamıştı. Fakat, kuruyup dikene dönen kozalar çok geçmeden ellerini kanatmaya başlamıştı bile.

Dikenlerle ve tepesindeki güneşle boğuşurken ister istemez yavaşlıyordu Elçi kadın ise tam bir çavuş gibi davranmış, gidip-gelip Zelal'i azarlamaya başlamıştı. Daha fazla hızlandı, ama elleri kan içinde kalmıştı. Çavuş, az ötede yine birini Kürtçe azarlayınca, Zelal yakınındaki ve aynı sokakta oturdukları kadına, "Bize, neden hep önce bizden olan zulmediyor? Köyümüz yakılırken de önce korucular ateşi tutuşturmuşlardı." dedi. Kadın konuşmadan sadece ellerini iki yanına açarak, çaresizliğini ve çözümsüzlüğünü anlatmaya çalışmıştı.

Aldıkları yevmiye oldukça düşüktü. Her geçen gün yeni göçler almaya devam eden Adana'da daha da düşük ücretle çalışacak nice insan vardı. Toprak sahipleri de bunu çok iyi bildiklerinden, biraz itiraz edeni işten atıyor, yerine yenisini bulmakta da hiç zorlanmıyordu. Kadın işçilerse, hem kadınlıklarından hem de zorunlu göç etmiş Kürt kimliklerinden dolayı iki katı ucuz işgücü kaynağıydılar.

Zelal duran kamyonun sarsıntısıyla, ilk çalışma gününe ait anılarından sıyrıldı ve alışkın hareketlerle bir çırpıda kamyondan indi. Hızlı adımlarla evine doğru yöneldi. Çocuklarını düşünüp "sokakta ıslanmamışlardır inşallah. Bu yoklukta bir de hastalık çıkarsa başımıza" diye söylendi ve adımlarını daha da sıklaştırdı. Eve geldiğinde, kocasının da çalıştığı inşaattan yağmur nedeniyle erken geldiğini ve çocukların ıslanan giysilerini değiştirdiğini, onlara öğle yemeği dahi hazırladığını öğrenince, yüzüne keyfli ve manalı bir gülümseme yayıldı. Kocası Zelal'in manalı gülümseyişinin nedenini anlamış gibi, "E, hadi çocuklar açıktı akşam yemeğini hazırlasana" dedi buyuran bir sesle. Bugün kadın işine değerek sarsılan(!) evin erkeği olma ağırlığını hissettirmeye çalıştı. Mindere iki kişilik yer kaplayacak biçimde yayıldı Bir süre tesbihini çekti, sonra tabakasını çıkararak yavaşça tütünü sardı. Zelal çabukça odanın bir kaç kapkacaktan oluşan mutfak olarak kullandığı bölümüne gidip, patatesleri acele acele soyup doğradı, küçük piknip tüpünü yaktı ve tencereye biraz yağ koyup ermesini beklemeden üzerine bir kuru soğan doğradı. Biraz salça ve patatesleri de ekleyip, su da katarak kendini çocukların yanına güçlükle attı.

Başını sıvasız duvara dayayıp, kocasının gittikçe zayıflayan yüzüne baktı. Aslında kocasıyla ailesinin isteği üzerine evlenmişti. Onu amcasının kızıyla berdêl yapmışlardı. O zamanlar karşı çıkmayı dahi düşünmemişti. Öyle ya, çevresinde bu hep böyle olmuyor muydu? Yani garip olan hiç birşey yoktu. Zelal onüçünde evlenmiş, ondördünde anne olmuştu. Çocukluktan anneliğe terfi etmişti. Genç kızlık heyecanına dair hatırladığı en belirgin duygusu, kasabada okuyan ve köye yazları gelen komşu oğlunu gördüğünde yüzünün kızarması ve kalbinin hızla çarpması olmuştu. Zelal kocasının bazı davranışlarının eskisi kadar sert olmadığını düşündü. Eskiden ölse elini kadın işine(!) sürmezdi. Oysa, bugün zorunluluktan da olsa çocuklara yemek pişirmesi Zelal'i hem çok şaşırtmış hem de çok sevindirmişti. Ama sabahtan akşama kadar tarlada çalıştığı halde evin tüm işlerini yine Zelal yapıyordu. Eskiden evin işlerini yalnız yapmak Zelal'e hiç garip gelmediği halde, şimdi ona çok zor geliyordu ve hatta kızdırıyordu. Ama bunu

kocasından istemeyi aklından bile geçiremezdi.

Zelal, ablasını ve evliliğini düşündü. Ablası da başlık parasını oldukça yüklü ödeyen babası yaşında biriyle evlendirilmişti. Adamın ilk eşinden erkek çocuğu

Sonunda üçüncüde erkek çocuk doğmuştu, ama dayaklı günler bitmemişti. Tabii, ablasına da yediği dayakları gizlemek kalıyordu.

doğmadığı için evleniyordu. Zelal'in ablasının ilk çocuğu da kızdı. Ardından ablası için dayaklı günler başlamıştı. Sonunda üçüncüde erkek çocuk doğmuştu, ama dayaklı günler bitmemişti. Tabii, ablasına da yediği dayakları gizlemek kalıyordu. Kimi gün düşmüş oluyordu, kimi gün ineği sağarken inekten tekme yemiş oluyordu. Zelal bunları düşünerek kocasından dayak yemediği için şükretti. Eh, kocası da onun sözünden dışarı çıkmasa durduk yerde onu dövecek biri değildi hani!

Zelal dinip tekrar başlayan yağmuru dinlerken birden aklına kendileri gibi köylerinden göç ettirilip, çadırlarda yaşamak zorunda kalanlar geldi. Tarlada birlikte çalıştıkları çadırlarda yaşayan kadınlar her yağmur sonrası çöken çadırlarından veya sular altında kalan birkaç parça eşyalarından söz ediyorlardı. Zelal tek odalı, sıvasız, derme çatma evine bakarak şükretti. Bu odayı bile kiralamakta ne zorluk çekmişlerdi... Zelal kocasının uyarısıyla kalkıp pişen yemeği tüpten indirdi. Sofrayı kurdu ve altı kişinin kaşıkları düzensiz bir ritim oluşturarak yemeğe gidip döndü. Çocuklar birbirlerine sesizce sokakta yaşadıklarını, en büyükleri çarşıda boyacılık yaparken gördüklerini anlattı. Zelal de kocasıyla sohbete girmişti. Memleketi, köyünü ne kadar özlediğini ve buralara alışamadığını anlatıyordu ona. Kocası keyfsiz keyfsiz "Memleketten yine kötü haberler var. Dayımın oğlunu askerler almış, bir aydır haber alınamıyormuş. Durumlar biraz düzelse dönelim diyordu. Ama köye gitmek daha yasak. Burada böyle muhacir gibi sığınmak benim de çok ağırıma gidiyor" dedi. Ardından ikisi de aynı anda umutlarını ayakta tutan ilahi gücü anarak "Xude mezinê" dediler. Köyden, eski günlerden bahsettiler. Güldüler kimi zaman, geçmişe ait güzellikleri hatırlayıp, hüzünlendiler, öfkelendiler...

Zelal yatakları indirdi. Çocukların dördünü de aynı yatağa ustalıkla yerleştirdi. Kendini yatağa atar atmaz yorgun bedeni uykuya yenik düştü. İri iri sivrisineklerin vızıltısı odadaki tek sesti. Zelal rüyasında kimi zaman askerli, panzerli, yakılan köy evleriyle dolu kabuslar gördü. Kimi zaman da köyünün ovalarının, dağlarının tarifsiz güzelliklerini, geri döndüklerini, sürüklenen kadın gerillanın saçlarını okşadığını, yaralarındaki dikenleri ayıkladığını, yaralarını öpünce gerillanın gözlerini açarak ona gülümsediğini ve doğrularak güneşe doğru yürüdüğünü gördü rüyasında. Askerler yoktu. Panzerler yoktu. Kendilerine aitti her şey. Onlara yabancı ve zorla dayatılan hiçbir şey yoktu yani. Cennet düşler görüyordu Zelal, cehennem günlere inat... Sabah erkenden uyandığında, köye dönüşlerine özgür günlere dair rüyasını kocasına anlattı ve sordu, **"Bunlar sadece bir rüya olarak kalmayacak değil mi..?"**

HANIMLAR ALEMİ'NDEN ROZA'YA

Kadın araştırmalarının tarihine bakıldığında, onun bir araştırma alanı olarak Kadın Kurtuluş Hareketi'ne bağlı olarak kendini kurduğu, geliştirdiği görülür. Bizde de benzer bir durum yaşandı. Seksenlerin eylem dolu günlerinin ardından 90'lı yıllar kadın araştırmaları alanında ilerlemelere tanıklık etti ve bu süreç son dönemlerde özgün ürünlerini vermeye başladı. ROZA Dergi'sini yakından ilgilendiren böyle bir kitaptan bahsetmek istiyorum. Mutlaka sizin de şimdiye kadar dikkatinizi çekmiştir. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı kurucularından Aslı Davaz Mardin tarafından hazırlanan kitap, bir bibliyografya ismi: HANIMLAR ALEMİ'NDEN ROZA'YA...

NECLA Akgökçe

Aslı, 1928 yılından başlayarak, 1996 yılına kadar kadın okur kitlesine yönelik olarak çıkarılan 195 süreli yayının, bibliyo grafik künyelerini koleksiyon kayıtılarını ve çıkış yazılarını almış bibliyografya kapsamı içine... Ticari dağıtım ağının dışında kalan veya kütüphaneler aracılığıyla ulaşılması mümkün olmayan dergilerle, belli uzmanlık alanlarına ait bültenlerin de içerildiği çalışma, bilgi ve belge toplamanın son derece güç olduğu kadın alanında, araştırma yapmak isteyenlerin işini bir hayli kolaylaştırıyor. Künye dökümünün ard arda sıralandığı klasik bibliyografya kalıplarını zorlayan kitap, kadın araştırmacıların klasik araştırma yöntemlerine ne tür katkılarda bulunabileceğini de gösteriyor aynı zamanda. Dergi kapakları ve çıkış yazıları ve kitabın Süreli Yayınların Kendi Dilleriyle Kadına Bakış Açılarının Gelişimi adlı bölümü bu katkının somut ifadesi. Bir okurun ifadesiyle kitabı okurken Türkiye'de yaşayan kadınların 68 yıllık geçmişlerini okuyormuş gibi oluyorsunuz.

Yani Bibliyografya, kadın araştırmacıların hangi yazıyı nerede bulacağı gibi önemli ve emek harcanması lazım gelen soruna, bir çözüm

www.arsivakurdi.org

getirmesinin yanısıra aynı zamanda Türkiye'de yaşayan kadınların bir bölümünün tarihini de anlatıyor.

Örneğin, 1934 yılında yayın hayatına başlayan Cumhuriyet Kadını isimli derginin çıkış yazısında kadın şöyle tanımlanıyor; "Cumhuriyet devrinde yaşayan kadın bir cepheli kadın değildir. Bütün manası ile iş hayatında olduğu kadar eğlenceli cemiyet hayatında da kendini gösteren kadındır. Fikir kadını olduğu kadar süs kadınıdır." Kamusal alanı kadınlı olarak yeniden tanımlayan Cumhuriyet rejimi, onlar için ideal bir kimlik modeli de oluşturuyor. Bu modelin ayırd edici özelliği dönemin hakim erkek ideolojisi tarafından kurgulanmış olması. Yani ideal kadın tanımı dün olduğu gibi bugün de erkekler tarafından oluşturuluyor. Yalnız bunun ölçütleri, kadınlardan beklenilenlerin listesi, döneme göre farklılaşıp, genişleyip daralabiliyor.

1947 yılında çıkan Aile Dergisi'nde ise, II. Dünya Savaşı sonrasında dünyada hüküm süren ekonomik çöküntünün Türkiye'ye yansımalarının kadınlık tanımını nasıl değiştirdiğini görüyoruz. "Türk ailesinin huzura ve sükuna ihtiyacı büyüktür. Bütün kıtlık ekonomisi memleketlerinde olduğu gibi bizde de aile düşük verimli iş tekniği, kötü organize iş hayatı yüzünden yıpratıcı bir geçim kavgası içindedir. Bundan ötürüdür ki, umumiyetle sinirlerimiz bozuk suratlarımız asık muaşeret hayatımız sert ve kırıcıdır..."

Savaş ekonomisi şartlarında kadınlara düşen görev evin huzurunu sağlamak ve bu şartlara uygun tutumlu davranmaktır. Artık eğlence ve cemiyet hayatından bahsedilmez, dönemin ideal kadını evcil ve yuvasınının geçimini sağlayan tutumlu bir kadındır.

Bibliyografya'nın Türkiye'deki feminizmin gelişim çizgisini gösterdiği ev ve bugünkü farklılığı algılayış tarzını kavramak açısından da önemli bir görev yerine getirdiğini düşünüyorum.

1994'lerde artık kadınlar iş yaşamına girmişler ve yönetici kademelere gelmeye başlamışlardır. Bu kadın kimliğine uygun dergi ise Business Women Dergisi'dir. Kapak fotoğraf burada önemli bir belge vazifesi görmekte bize yuppie kadın kimliğinin oluşum ögelerini birer birer göstermektedir. Bu fotoğraf sözden daha etkilidir. Eli kamçılı melon şapkalı üstünde ceket, altında blucin bulunan bir kadın altında şu başlık; "Şimdi güç kadın yöneticilerde". Kadın yönetici, ama iktidar konusunda tabii ki, eksikliği kamçı gideriyor. Ehh Türkiye'nin kadın yuppisi de olsa olsa kamçılı olur.

Bibliyografya'nın Türkiye'deki feminizmin gelişim çizgisini gösterdiği ev ve bugünkü farklılığı algılayış tarzını kavramak açısından da önemli bir görev yerine getirdiğini düşünüyorum.

1987 yılında kadınların kendi kadınlık durumları üzerinden siyasi taleplerini yüksettikleri Feminist Dergisi çıkıyor

piyasaya. Derginin çıkış yazısında çok net bir amaç çizilmiyor, ama kadınlar artık kendilerinin bilincindedirler ve kendileri için siyaset yapmak istemektedirler. Daha sonra yayın hayatına atılan Sosyalist Feminist Kaktüs Dergisi'nin de çıkış yazısında aynı ortak kavram vardır "Kadınlık". Kaktüs "Neden dergi çıkarıyoruz?" sorusuna verdikleri cevap; "İlk önce kadın olduğumuz için"dir. Seksenlerin Kadın Hareketinin omurgasını bu ortak kadın ezilmişliği teşkil etmektedir. Çıkış yazılarını takip ederek gittiğimizde.

1995 yılında yayın hayatına başlayan ve Kaktüs ile Feminist ekibinin ortaklaşa oluşturdukları Pazartesi Dergisi'nin çıkış yazısında da bu kadınların ortak ezilmişliği söyleminin değişmediği görülür. Pazartesi'nin çıkış dönemi toplumun muhalif kesimlerinin de bir araya gelme dönemidir aynı zamanda. "Kadınlardan yana olan herşeyi destekleyip, zararına olan herşeyin karşısında olmak...Bize ait herşeyi çekinmeden, ürkmeden aktarıp tartışmak istiyoruz" diyor çıkış yazısında. Bizden kast ise Edirne'den Ardahan'a kadar yaşayan tüm kadınlar yani "Türk, Kürt, çocuklu-çocuksuz, bekar-boşanmış, şişman-zayıf" kadınlar. Artık kadınların yekpare bir bütün oluşturmadığı, farklı ezilme durumlarının olabileceği kabul edilmeye başlanmıştır. Ama yarımı yapan tarafından tanımlanan bir kadın vardır. Diğer kadın tanımları da ister istemez onun çevresinde ve o söylem içinden geçerek meşruiyetine kavuşmaktadır.

Bibliyografya'nın Roza Dergisi ile sonlanması Türkiye'deki feminizmin gelişiminin ulaştığı noktayı göstermesi açısından oldukça anlamlı. Roza'nın çıkış yazısı farklılığın, farklı olanın bizzat kendisi tarafından kabul ve ilan edilmesidir; "Kürt kadınlarıydık. İki kimliğimizin uğradığı ezilme, bizde ortak o kadar çok şey yaratmıştı ki, biriken düşüncelerimizi ifade edecek araç ihtiyacı net olarak ortaya çıkmıştı. Tanıdığımız veya tanımadığımız daha bir dolu Kürt kadının da benzer şeyler yaşadığını biliyorduk. Özel olmaktan çoktan çıkmış istemlerimiz, hedeflerimiz vardı..."

Artık kadınların yekpare bir bütün oluşturmadığı, farklı ezilme durumlarının olabileceği kabul edilmeye başlanmıştır. Ama yarımı yapan tarafından tanımlanan bir kadın vardır. Diğer kadın tanımları da ister istemez onun çevresinde ve o söylem içinden geçerek meşruiyetine kavuşmaktadır.

Aslı Davaz Mardin'in bibliyografyası sadece çeşitli yerlerde, dağınık biçimde bulunan kadın dergilerini ve bültenlerini bir araya toplayıp kadın araştırmacılara önemli bir kolaylık sunmakla kalmıyor... Bizzat bibliyografya anlayışına katkı getiriyor, kadın araştırmacıların araştırma yöntemlerini ilerletip genişletebileceklerine önemli bir örnek oluşturuyor...

Burada su yüzüne çıkarılan kaynakların, izlenen yöntemin kadın araştırmaları alanında yeni çalışmalara konu olmasını ümid ediyoruz...

Yaşamın soldurduğu fotoğraf

HACER Yıldırım

Tarlabaşı'nın arka sokaklarında yürüyorum. Elinde bir çakıyla oynayan çocuğa adres soruyorum. "Götüreyim abla" diyen 11 yaşlarındaki çocukla yürüyoruz. Bir yandan konuşuyor diğer yandan elindeki bıçağı havaya fırlatıp tutuyor. Üç katlı, eski ahşap bir evi gösterdikten sonra yanımdan ayrılıyor. Binanın ikinci katında oturuyor Cevahir Civelek ve Gülhanım Civelek kardeşler. Cevahir Civelek açıyor kapıyı. Birinci katın kırılmış kapısını göstererek, iki ay önce meydana gelmiş bir cinayeti anlatıyor, tek odalı evde yaşayan adamın yerdeki kanlarını göstererek. Genç adamın arkadaşıyla içki içtikten sonra on yedi bıçak darbesiyle ölümünden bahsediyor, ürkerek. Sonra ikinci kata çıkıyoruz. Tek odadan oluşuyor evleri. Bu odayı kızkardeşi bir gardropla ikiye ayırarak, bir bölümünü mutfak haline getirmiş. Siyah- beyaz bir televizyon, üst üste yığılmış yataklar, iki kanape ve onlarca resim var duvarlarda.. Rutubetten gitgide kaybolan Civelek kardeşlerin gençlik fotoğrafları...

Cevahir Civelek, 37 yılı aşkındır Türk filmlerinde oyunculuk yapıyor. Falcı ana, dadı, komşu kadın rollerinde.. Yaşamını anlatırken, geçmişe yolculuk yaparken gözleri doluyor. Ve anlattığı herşeyi yeniden yaşıyor sanki. Yüzündeki hüzün birden bire kahkahaya, birden bire şarkıya dönüşüyor:

"Dertlerim zevke döndü. Bende neşe ne arar? Elem dolu dünyamda bitmiyor, bitmiyor ızdıraplar". Kırk yıl öncesine gidiyor, Ankara panayırlarında, pavyonlarında bıraktığı gençliğinin öyküsünü tek kişilik bir oyunu izler gibi dinliyorum:

"Nereye gitsem asılıyorlardı, nerede çalışsam bakıyorlardı. Benim derdim ise sadece para kazanıp, dokuz kardeşime bakmaktı. Yoksulduk. Yollarda bir soğan bulsam, odun bulsam eve getiriyordum. Devlet demiryollarında temizlik yaptım. Evdeki eşyaları sattım, sırtımdaki mantoya varıncaya kadar. Mukaddes isminde bir arkadaşım beni bu mesleğe itti. Ankara Kaleiçi'nde bir sazda şarkı söyleyip oryantal yapıyordum. Henüz on yedi yaşındaydım, yaşım tutmuyor diye beni karakola götürdüler... Sonra bıraktılar.. Kardeşlerimin en büyüğü bendim. Ankara'da Kızılay'a gittim erzak almak için. Orada bir adamla tanıştım, durumu anlattım. Ona kendimi teslim ettim, sattım".

Gözleri doluyor yeniden "bu sırlarım benle beraber mi gidecek" diyor sessizce. Kızılay'da çalışan adamın bir süre eve erzak getirdiğini söylüyor.

"Baktım olacak gibi değil evlendim. Kocam beni çok seviyordu. Sonra benden ayrılıp başka bir kadınla evlendi. Kadın onu kandırdı. Ben cahildim, hiçbirşey bilmiyordum. Yine yalnız kaldım. Çadırlarda gramafon çalmaya başladım. Sonra dans edip, şarkı söyledim. Ama kocamı elimden alan

kadını hiç unutmadım. Kocam o zaman bir suç işleyip cezaevine girmişti. Kadın her görüş gününde onu ziyarete gidiyordu. Bir görüş gününde ben de gittim. Önceden saçlarımı kestim, cezaevinden içeri girmedim. Aklıma koymuştum, kadını öldürecektim. Kapıda bekledim. Kadın, erkek kardeşiyle dışarı çıktı. Ben sakladığım jiletleri çıkartıp kadına saldırdım. Kardeşi de beni dövmeye başladı. Sonra jandarmalar geldi beni tutukladılar. Üç buçuk ay cezaevinde yattım. Mahkemem sürüyordu"

Cevahir Civelek cezaevinden çıktıktan sonra panayırda çalışmaya devam ediyor. Bir akşam panayırdan eve dönerken beş kişinin saldırısına uğruyor, sırtından bıçaklanıyor."Sonradan öğrendim ki bu adamları kocam göndermiş. Onlara 'sakat bırakın, onu kimse almasın' demiş. Beni çok sever çok kıskanırdı...

Bu arada hakkında tutuklama kararı çıkıyor yeniden. Bir yandan da af çıkacak söylentileri dolaşıyor. O da af çıkma süresine kadar İstanbul'a kaçıp, orada kalmaya karar veriyor.

"Hiç unutmuyorum. Unkapanı Köprüsü'nde yürüyorum. Ayağımda boncuk işlemeli topuklu ayakkabılar var. Ayağıma vuruyordu biri, çıkartıp attım denize, baktım olmuyor diğerini de fırlattım, çoraplarımı da attım. Gidecek bir yerim yok, aklıma Bakırköy'deki akıl hastanesi geldi. Sirkeci'den trene kaçak binip, Bakırköy'e gittim. Hastane bahçesindeki banka uzanıp yattım. Bir hemşire geldi yanıma, beni kaldırıp içeri götürdü. Orada üç ay kaldım, gitsen görürsün orada çok güzel bir gençlik fotoğrafım var ". Af çıkıyor, Cevahir Civelek yeniden Ankara'ya dönüyor. Pavyonlarda, sazevlerinde şarkı söyleyip dans etmeye devam ediyor. Samsun, Kars, Konya, Adana, Diyarbakır ve Kayseri'deki pavyonlarda şarkıcılık yapıyor, dans ediyor. Oralarda kendisine aşık olan, evlenmek isteyen müşterilerini anlatıyor:"Adamın biri bana aşık olmuş, üstünü başını yırtıyor. Pavyonda şarkı söylüyorum. Dedim ki, pavyon çalışanlarına 'alın adamı locaya, para falan da almayın'. Adamın yanına gidip konuşmak istiyorum. Program bittikten sonra gittim yanına 'bana bak' dedim 'ben pavyon karısıyım. Sen süsüme aldanıyorsun. Sana bir elbise vereyim. Karını soyundur elbiseyi giydir, makyajını yaptır. Bak o zaman nasıl oluyor karın. Senin ne işin var burada'. Aylar sonra adamı yeniden gördüm. Bana teşekkür etti".

İki kez intihara kalkışıyor o yıllarda Cevahir Civelek. İkisinde de kurtarıyorlar onu. Bir gazetede "figüran aranıyor" ilanıyla İstanbul'a geliyor. Eski arkadaşı Sıdıka Can'ı arayıp buluyor İstanbul'da. Bir madamın evine yerleşiyor. Ve "Bir günlük Kiralık Katiller' filmiyle oyunculuğa başlıyor. Sonra yüzlerce filmde yardımcı oyunculuk yapıyor.Cevahir Civelek halen yardımcı oyuncu. Rol aldığı dizilerin çoğundan parasını alamıyor. Parası olduğunda, yani geçimini sağlamanın dışında eğer parası artarsa ilk iş olarak rutubetten solan gençlik fotoğraflarnın çerçevesini değiştirmek istiyor. Cevahir Civelek, belki de kendisine yaşam felsefesi edindiği bir sözü söylerek öyküsünü noktalıyor: "Bu dünya üç ayak üstünde; idare, madara, dubara. Hangisiyle dönüyor biliyor musun? Dubarayla. Biz de idareyle dönderiyoruz"....

AŞKTAN TUTSAKLIĞA

CEMİLE Çakır

Adı Zeynep'ti. Köyün en güzel kızlarından biriydi. Yalnızca güzel olmakla kalmış olsaydı bu denli karışık işler gelmezdi başına. Ama o, güzelliğini cana yakınlığı ve sıcaklığı ile de tamamlayınca köyün delikanlılarının peşinden ayrılmadığı kızların başında gelir olmuştu. Bembeyaz teni, kara gözleri ve siyah saçlarıyla, hafif tombulluğu ile, sürekli gülümsemesiyle gençlerin içini ısıtırdı, başlarını döndürürdü.

Onun da başını döndüren birisi vardı. Hasan. O da iri yapılı, yakışıklı ve köyde zenginliğin ölçütü sayılan topraklarının genişliği ile kızların gönlünü süsleyen birisiydi. Hasan'la Zeynep birbirlerini severlerdi. Bunu köyde bilen yoktu. Kadınlar birbirleriyle dedikodu yaparlarken arada bir adları geçer ama ikisi de çok dikkatli olduklarından bir iki sözden öte geçmezdi söylenenler. Fakat bir gün, bu tersine döndü.

Bir gün, Hasan'ın annesi ve babası Zeynep'e görücü gittiler. Zeynep'in Hasan'la ilişkisini sezen ve bu işe olumlu bakan annesi Hatice, durumdan hoşnuttu. Yemekler hazırlandı, konuklar geldiler. Yanlarında köyün saygın insanlarından birkaç kişi daha vardı. Lahana çorbası, pilav, yoğurt geldi sofraya. Kaşıklar sahanın içinde gidip geldi. Sıra konuşmaya geldi. O her zaman değişmeyen "Allahın emri" lafı ile konuya girildiğinde hayırlı bir işe başlamanın sevinci içindeydi anne Hatice. Baba İbrahim ise kızının sevdiği olduğundan habersizdi. Haberi olsa zaten kıyamet kopar ve kızı sevdiği olmanın bedelini, bedeninde morluklar, çürükler ve bir daha evden dışarıya çıkmamakla öderdi, ama haberi yoktu.

Sonunda kız isteme faslı başladığında, Hatice, kızlarının Hasan'a değil, Hasan'ın üvey ağabeyi Mehmet'e istendiğini anladı. Ne yapacağını şaşırmıştı. Baba ise durumdan habersiz, kızına sorma gereği bile duymadan, kızını verdi gitti. Düğün hazırlıkları, ne zaman yapılacağı, düğünde kimin neler yapacağı üzerine konuşmaya gelmişti sıra. Hatice bir türlü karşı çıkıp bir şeyler diyemedi. Yalnızca sezgi üzerine de "kızının adını beş paralık" edemezdi. Böylelikle Zeynep sevdiğinin ağabeyine verilmiş oldu.

Zeynep yan odadaydı. Sevdiğinin annesiyle babası gelmişti, kendisini isteyeceklerdi. Çok sevinçliydi. Heyecanla annesinin gelip kendisine bir şeyler söylemesini bekliyordu. Konuklar gittikten sonra, annesi Hatice onun bulunduğu odaya gelip, "Kızım, babanla birlikte senin sözünü Aydoğdu'ların Mehmet'e verdik," dedi.

O an bir sıcaklık, bir alev yüreğini kavurdu Zeynep'in. Yorganı başına çekip ağlamaya başladı. Hıçkırmamak, sesini kimselere duyurmamak için de yorganı ısırıyordu. Annesi kızının yanında kalmadı, çıktı, kendi yattıkları odaya geçti.

O günden sonra Zeynep hastalandı. ne olduğunu kimse bilmiyordu hastalığının. Yemeden içmeden kesilmiş, ayakta duramaz olmuştu. Önce köydeki hocalara götürdüler, okuttular. Hoca, "Çalınmış," dedi. Dualar okudu. Ama dualaların Zeynep'e bir yararı olmadı. Sonra başka bir köyde bir hoca olduğunu söylediler, annesi kızını o hocaya götürdü. O

hoca da okudu, üfledi ve "Kızın cinlere esir olmuş," dedi. Sonra bir başkasına, bir başkasına...

Bu arada düğün günü yaklaşıyordu. Anne ve baba hazırlıklar yapıyor, eşyalar alıyorlardı. Zeynep de danteller örüyordu çeyiz için. Ama ne zaman tığı eline alsa, gözleri doluyor ve ağlamaya başlıyordu. Bu arada Hasan'ın iş bulmak için köyü terk etmesi Hatice ve Zeynep dışında kimsenin dikkatini çekmedi. Hatice, kızının zamanla Hasan'ı unutacağını düşünüyor, ya da umuyor, "Nikahta keramet vardır," diyordu sık sık kendisine.

Ardından düğün günü geldi. Zeynep canlı cenazeydi sanki. Çevresinde yaşananlardan habersizmiş gibiydi. Ayakları yere mi, yoksa boşluğa mı basıyor, kendisi de seçemiyordu. Onu giydirdiler, yakın arkadaşlarından iki kız sürekli olarak yanındaydı. Ama o ne düğün hazırlıklarından, ne yanındaki arkadaşlarından, ne de düğünün yapıldığı evi dolduran kalabalıktan haberliydi.

Gerçekliğin çok uzağındaydı. Öylesine uzağındaydı ki, ne yapacağını ancak birileri, bunu yap, dediğinde anlıyor, bir robot gibi söylenenleri yerine getiriyordu.

Kemençeler çalındı. Kadınlar bir evde yaptılar düğünü, erkekler bir evde. Horon oynayan kadınlar ayaklarını yere öyle güçlü vuruyorlardı ki, neredeyse evin tahta döşemesi göçecek gibi oluyordu. Ardından kına gecesi. Gelin ağlatmak için söylenen türküler. Zeynep'in ağlamak için türküye ihtiyacı yoktu. Zaten kaç aydır durmaksızın ağlıyordu.

Eline kınalar sürüldü, ağlaştılar, takılar takıldı. Ertesi gün de yine düğünle, davul zurna ve kemençeyle Zeynep sevdiğinin yaşadığı, onun kokusunun sinmiş olduğu eve, ama bir başkasına gelin gitti.

Gelenektendir, o gece yengeler, teyzeler beklerler. Zifaf gecesinin ardından, damat gelinle yattıktan sonra işi bitirdiğini haber vermek için tabancasına sarılır, ateş ederdi. Ama o gece heyecanla beklenen tabanca sesi duyulmadı.

Ertesi sabah gelinin yatağını kaldırmak üzere ilk giden Zeynep'in Teyzesi Menekşe oldu. Yatağı kaldırdığında çarşafın tertemiz olması onu ürküttü. Birden bir panik sardı bütün bedenini. Ama kısa sürede kendini toparladı. Kendisi de regldi. Çarşafı kendi kanıyla renklendirdi. Menekşe komşuların sözünden Zeynep'i korumuştu. Mehmet'e durumu anlatmak ise Zeynep'e kalıyordu.

Zeynep'in Mehmet'e ne dediği, onu nasıl duruma razı ettiği hiç öğrenilmedi. Ama durum sakindi. Hiçkimse bir şeyden şüphelenmemiş, genç gelin aile içerisinde sevilir olmuştu. Ta ki Mehmet askere gidinceye dek.

Zeynep bir çocuk doğurup, çocuk da altı aylık olunca Mehmet askere gitti. Bu arada, neredeyse unutulmaya yüz tutan Hasan İstanbul'dan geri döndü. Bu evliliğin onları birbirinden tamamen ayıracağını düşünen Hasan, yanıldığını anlamakta gecikmedi. Zeynep'in albenisi ve çekim gücü öylesine güçlüydü ki kendisini bu çekim gücünden kurtaramadı. Bir gün fındık bahçesinde, kimse yokken, Zeynep'i obuza sürükleyiverdi. Zeynep direnmedi. Kendini zaten yok olmuş hissettiğinden ikinci bir yok oluşun sözü bile

edilmezdi onun için. Hiç değilse sevdiği ile bir kez daha birlikte olsun, yeterdi.

Orman, obuzun üzerine eğilmişti. Kestane, yaykın ve meşe ağaçları onlara birer sırdaş oldu. Yeşil, kaynayan kanlarını daha da kaynattı ve derenin şırıltısına karışan soluklarıyla iki aşık birbirini yeniden buldu.

Bu buluşmayı başka buluşmalar izledi. Sakınarak, ormanda, dere kenarlarında, kimselerin kendilerini göremeyecekleri yerlerde Zeynep artık yeniden hayata gelmiş gibiydi, yeniden şenlenmiş, yüzünde gülücükler çoğalmaya, herkesle tatlı tatlı konuşmaya başlamıştı.

Annesi Zeynep'teki değişikliğin farkına vardı, ama söylemeye, dile getirmeye korktu kuşkularını.Ama mutluluklar çabuk biterdi, bu kuraldı.

Mehmet askerden izne geldi bir gün. Zeynep'le Hasan'ın yeniden başladı zindanı. Bu arada Zeynep için ölüm anlamını taşıyan bir şey olmuştu. Hamileydi. Üstelik Hasan'dan hamile olduğu o denli ortadaydı ki, Mehmet askerden geldiğinde karnı büyümeye başlamıştı bile.

Mehmet öfkeden deliye döndü. Ama bunu köyde önüne gelene söyleyerek ortaya vurdu.

"Öldüreceğim ikisini de.

"Beni aldattılar, üvey değil mi, kardeş saymayacaksın."

"İkisini de ta alnının ortasından vuracağım."

Bir gece tersi oldu. Zeynep yatak odasının penceresini açık bıraktı. Hasan içeri girdi ve bir kurşunda ağabeyi Mehmet'i öldürdü. Zeynep, önce soğukkanlı olsa da, yanında yatan kocasının uyuduğunu ayaklarının ucuna basarak pencereye varıp dışarda bekleyen Hasan'a bildirse de ölüm onu çılgına çevirdi. Ağlamaya, dövünmeye başladı. Hasan ise köyü terk edip, köyün arkasındaki dağda, içinde yalnızca otların ve odunların bulunduğu evlerine gitti. Ok yaydan çıkmıştı artık. Abisini öldürmüştü. Midesi bulanıyor, başı dönüyordu. Evin yanındaki küçük obuzda sürekli olarak yüzünü yıkamasına karşın bir türlü kendine gelemiyordu.

Ertesi gün köy duydu Mehmet'in öldürüldüğünü. Hemen karakola haber verildi. Jandarmalar geldiler. Karakol komutanı yılların deneyimiyle daha ilk bakışta işin içinde Zeynep'in olduğunu anlamıştı. Bir iki soru, bağırma, korkutma, Zeynep hemen anlatıverdi olanları. Hasan'ı buldular dağdaki evde. İkisini de kelepçeleyip götürdüler.

Zeynep cezaevinde doğurdu karnındaki bebeği. Ailesinin araya girmesiyle onu tanımadığı birine evlatlık olarak verdi. Dört yıl yattı, sonra çıktı. Cezaevi onu alabildiğine geliştirmiş, bilgili, her şeyden anlar biri haline getirmişti. Hatta siyasi kadınlarla birlikte kalmış, onlardan dünyanın farklı yüzlerini de öğrenmişti. Cezaevinden çıktığında köyde durmadı. O da istanbul'a gitti ve orda tanıdığı biriyle evlendi.Hasan ise tam on bir yıl yattı. Çıktığında artık orta yaşlı biri sayılırdı. O da bir başkasıyla evlendi. **Bir aşk, bir ölü ve dağınık hayatlar kaldı geride. Bir de annesinden kopartılıp başka birilerine evlatlık verilen bir kız çocuk.**

ALLAHIN KIZLARI

Allahın Kızları
Kürdistan'da müslüman kadınlar arasında
Henny Harald Hansen
Avesta Yayınları
Birinci baskı; 1998 İstanbul
Çeviren: Zelal B. Ayman

Avrupalı kadın gözüyle Kürt kadınlarını anlatan "Allahın Kızları" Avesta Yayınları'ndan çıktı. Yazar Danimarkalı bir etnolog kadın, H. Harald Hansen. 1957'de Küçük Zap'ın kıyısında sular altında kalacak olan Dokan barajı bölgesinde arkeolojik bir kazı yapacak olan ekibe katılan Hansen, Müsluman toplumda kadınları araştırmak için iyi bir fırsat olduğunu ve erkek bir araştırmacıdan daha fazla avantajlı olduğunu düşünür.

ZEYNEP Dara

Çalışma alanı, Güney Kürdistan'daki Dokan Barajı ve çevresindeki köyler. Burada kaldığı dört ay boyunca bir çok kadın tanır. çoğunlukla baraja yakın Topzawah köyünde bir şeyhin evinde kalır. Süleymaniye'de öğretmenlik yapan bir Kürt kadını tercümanlığını yapar. Çalışmanın bilimsel sonuçlarının anlatıldığı bir kitap değil.

Bu gezi kitabında, "Bir kadın olarak müslüman kadınlar arasında yaşadıklarımı ve yakın bir zamana kadar

Ortadoğu'nun en asi kabilesi' olarak tanımlanan insanları anlatacağım" der. Danimarka kamuoyuna yönelik hazırlanan bu kitapta, Kürt kadınlarının günlük hayatına, giysilerine kadar ayrıntılar, gezdiği yerler anlatılır. Yer yer batıdaki hayatıyla kıyaslamalar yapar.

Yazar, Kürt kadının hayatını incelerken, ilginç bir yaklaşım sergiler: "Bana ilgniç gelen şeylerden biri de benimle karşılaşan hiçbir Kürt kadının bana gıpta etmemesi oldu. Tam aksine, benim sıradan Avrupai giysilerimin içinde acınası ve zavallı olduğumu ve dünyayı tek başıma dolaştığımı düşündüklerinde benim için çok üzülüyorlardı." Sf. 192. Ne de olsa Avrupalı, herkesin kendisine hayran kalacağını sanmış olabilir!

Çoğu kez kendisiyle yaptığı kıyaslarda onlara yukarıdan bakan bir yaklaşım az sezilir. Bazen onlara hayranlığını da bilirtir:

"...Gerçekte yalnızca yere oturmuyorlardı aynı zamanda ağırlıklarını da düşürüyorlardı. Dışa doğru kıvrılmış bacaklar, gergin gövdeyi rahatlıkla taşıyabiliyordu. Bu biçim çok güzeldi, özellikle de Doğulular bu pozisyonda rahatlayıp, dinlenebildiklari için. Biz Avrupalılar hiç gerek olmasa bile sürekli hareket halindeyiz. (...) Oturduğumuz veya uzandığımız zaman bile rahatlayamıyoruz. "

Genel olarak yazarın Kürt toplumunu kadınını anlamaya yönelik bir çabası olduğu hissediliyor, önyargılarını, eski bilgilerini sorgulayabiliyor ve öğrenmeye istekli görünüyor. "İslam toplumunda kadınlar, değerli, korunmuş ve şımartılmışlardır. Oldukça ayrıcalıklı bir konumları vardır. Bu, biz özgür ve bağımsız Batılı kadınların varlığını unuttuğu bir şeydir. Biz erkeklerle eşitliği ve diğer avantajları kazandık, ama bunun sonucunda bazı dezavantajlar da ortaya çıktı." Sf. 152

Yine de bir Kürt kadının bir şeyi kendisinden daha iyi yapmasından pek hoşnut olmaz. Mesela, "...Atı ben sürmedim, ben aslında taşındım; oraya asıl olarak bilimsel bir iş için gitmiştim ve eve sağ salim dönebilmeyi çok istiyordum. Tercümanım kendi başına at sürebiliyordu, ama bir yerde sefil bir halde yardım istedi, böylece eştilenmiş olduk". Sf. 131

"İslam toplumunda kadınlar, değerli, korunmuş ve şımartılmışlardır. Oldukça ayrıcalıklı bir konumları vardır. Bu, biz özgür ve bağımsız Batılı kadınların varlığını unuttuğu bir şeydir. Biz erkeklerle eşitliği ve diğer avantajları kazandık, ama bunun sonucunda bazı dezavant ajlar da ortaya çıktı."

Yazar, kentte ve köyde yaşayan Kürt kadınları ile Arap kadınlarını da kıyaslayarak gözlemlediği farklılıklarını belirtir. Desen ve fotoğraflara da zenginleştirilmiş kitap, zevkle okunuyor.

Yazar, kentte ve köyde yaşayan Kürt kadınları ile Arap kadınlarını da kıyaslayarak gözlemlediği farklılıklarını belirtir. Desen ve fotoğraflara da zenginleştirilmiş kitap, zevkle okunuyor. Kürt kadınlarına yönelik çalışmalar az değil, ama pek çevirisi yapılmıyor. Avesta Yayınları bunu yaparak bir kapı aralıyor.

www.arsivkurd.org

O-Bir-Kadın

İLKYAZ Demir

Yağmur şiddetle yağıyordu. Gökyüzünün dibi delinmişti adeta. Sokaklarda bir koşuşturmaca, acı bir soğuk yüzleri yalayıp geçiyordu. İnsanlar bir sığınak arıyor ve dükkanların önü insan sığınağı. Bir kadın vitrine bakar gibi tarıyor yüzünü, 3 camdan vitrine bakar gibi tarıyor diğer kadınları...

Dün gece çok düşünmüştü, kafası öylesine karışıktı ki, yolunda gitmeyen öylesine çok durum karşısında ne yapacağını bilmiyordu. Uyumalıydı, uykusunu iyi almalıydı, uykusuz ve yorgun olmamalıydı. Yarın kendisi için önemli bir gündü. O, can sevdiğini görecekti. Onu çok seviyordu ve öylesine güzellikler yaşamanın hayalini kuruyor ve tüm bu hayallari delicesine yaşamak istiyordu. Ama keşke ikisi, yalnızca ikisi bir adada olsaydılar ne güzel olurdu. Belki işte o zaman hayalleri gerçek olabilirdi. Mutlulukla gevşedi bir an. Biliyordu böyle olmayacağını, yine de olmasını istiyordu işte. Onu kaybetme korkusuyla kasıldı, onu kaybetmekten öylesine korkuyordu ki, diğer kadınlardan nefret edecek kadar. Diğer kadınlar haketmiş miydi bu nefreti düşünmeden, uyudu.

O sabah güzel bir gündü. Kendisini çok iyi hissetti. Ah şu berbat yağmur da olmasaydı... Saatlerce aynada kendisini seyretti. Neyi arıyordu aynadaki yüzünde bilinmez? Bulmuş muydu aradığını? Ama artık evden çıkabilirdi...

Bir kadın vitrine bakar gibi tarıyordu kendini ve diğer kadınları vitrinin puslu camından. Birden gözleri kısılıyor. Beyninden kimbilir neler geçiyor? O kadını görmüştü ve kendince kendinden daha güzeldi, derin bir iç geçirdi. Yeniden vitrine döndü, adeta kendinde daha güzel bir yan bulmaya çalışıyordu o kadından... Ve belli ki, o kadın farketti, şöyle bir başını omuzlarından arkaya doğru attı. Tescillenmişti güzelliği bir kadın tarafından, inanılmaz bir keyifle vitrine döndü. Bir kadın gibi o kadın da titredi ve derin bir nefes aldı. Nefes mi iç geçirme mi belli değil. Belli ki, o kadın da bir başka kadının güzelliğini tescillemişti.

Yağmur hızlanıyordu. Çökmüştü omuzları koşmuyorlardı, ağır ağır yürüyorlardı aynı yöne. Yüzlerinde bir hüzün, omuzlarında yenilginin ağır yükü!..

Ah işte, erkek arkadaşı karşıdan geliyor, inşallah o kadını görmez. Gördü işte, gördü ve baktı. Neyse ki, o kadının da erkek arkadaşı vardı yanında. O kadın da endişeliydi. Neden bir kadına bakıyordu ki, kendisini mi arıyordu? Oysa yanındaydı ya. Erkek arkadaşı ise hala yanından geçen kadının arkasından bakıyordu. Niye bakıyordu? Tanımadığ birisine böylesine arzuyla. O da mı daha güzel bulmuştu? Tabii ki, bakacaktı kendisi de bakmamış mıydı?

Güzel nedir, nasıl tanımlanır, kim tanımlamıştı ve kim yönlendiriyordu bu bakışları o yöne? Hangi duygu, hangi düşünce, hangi derinlik? Bu duygunun adı neydi? Kim koymuştu yüreklere, kim yaratmıştı güzelliğin biçimini...?

Bir kadın ile o kadın nasıl da acı çekiyordu, nasıl da fırtına kopuyordu yüreklerinde yağmuru altedercesine bu şiddet nasıl yaratıldı ki...?

ROZA-JUJİN Ayrılığını yazmak

FATMA Kayhan

Aradan iki yıl geçti, neden şimdi ayrılık üzerine yazmak?...

Roza'nın 4. sayısından itibaren bir ayrılık yaşanması hiçbirimizin hoşuna gitmemişti. Bu sürede sadece altıncı sayıda şöyle dedik: "ROZA'yı yakından izleyenlerin bildiği gibi, 4. sayımızdan sonra aramızdan bazı arkadaşlarımız ayrıldı. Kendilerini daha iyi ifade edeceklerine inandıkları Jujin adlı bir dergi çıkardılar. Başarılar dileriz. Ayrılma gerekçeleri hakkında, bir yorumda bulunmayı anlamlı bulmuyoruz. Bizi izleyenler aradaki düşünsel farkı yayın politikamızla göreceklerdir. Onların kendilerini ifade eden yayın organına sahip oluşları bizi sevindirmektedir. Kırk görüşü bir çuvala sokmaya zorlarsanız çuval yırtılır." (1)

O günlerde olayın sıcaklığıyla sağduyulu bir değerlendirme yapamayacağımızı ve daha önemlisi, polemiklerle gündemi işgal etmek istemediğimiz için uzun uzadıya nedenler üzerinde durmamış, politikamızla bunu göstermek istemiştik.

O günlerde olayın sıcaklığıyla sağduyulu bir değerlendirme yapamayacağımızı ve daha önemlisi, polemiklerle gündemi işgal etmek istemediğimiz için uzun uzadıya nedenler üzerinde durmamış, politikamızla bunu göstermek istemiştik asıl olarak.

Bu ara tek tek insanlar veya Roza toplantılarında çok soruldu. En son Köln'de yapılan 5. Kürt Kadın Konferansı'nda da gündeme geldi. Aradan geçen zaman kırgınlıkların soğumasını ve daha sağlıklı bir değerlendirme yapmayı da mümkün kılıyor. Üstelik Jujin çıkış nedenini sadece benim despotluğuma dayandırmıştı.(2) Bir dergi nasıl oluyor da sadece birine yönelik eleştiri üzerine kurulur, bu başka bir tartışma konusu. Tüm bunlar kendi adıma yazmamı zorunlu hale getirdi. Benim için de yeniden bir değerlendirme ve kendimi gözden geçirme vesilesi oldu. Kimin haklı haksız olduğu değil, o günlerin atmosferi içinde nasıl ayrılma aşamasına geldiğimizi ve genel bir değerlendirme yapmak istiyorum. Dergide yer alan arkadaşlarla çok şeyi paylaşmıştık ve itiraf etmek gerekirse bunları yazmak hiç de kolay olmadı.

Çıkışa dair kısa bir hatırlatma

Roza'nın bir Kürt kadın dergisi olarak çıkma fikri eskiydi ve buna yönelik bir kaç deneme yapılmıştı. Fikir olarak 1986'dan bu yana vardı. İlk fiili girişim 1990 Ocak ayında yapıldı. Bir çıkış bildirisi hazırlayarak kadınlara iletilmişti, ancak bu girişim yeterli desteği bulamayınca yarım kalmıştı. Daha sonra iki deneyim daha yaşandı ve ardından dördüncü girişimde ROZA çıkmayı başardı. Daha önce bağımsız Kürt kadın grubunda yer almış üç (Ayşegül, Canan ve ben) ile farklı Kürt kadın çalışmalarına katılmış iki kadın (Halide ile Oya), yani beş kişi başlamıştık. Dergi fikrinden haberleri vardı ve zaman zaman kişisel sohbetler olmuştu bu konuda ((Ayşegül ile Oya daha önceki bir deneyimde yer almışlardı), ama 1995 yazında bir araya gelen bu grubun bir dergi çıkarma hedefi yoktu.

Bağımsız bir Kürt kadın grubunun gerekli olduğunu savunuyor, Kürt kadın meselesinde gündeme müdahale etmek istiyorduk. Haftada bir yaptığımız toplantılarda tartışıyorduk. Ardından 8 Mart için bir broşür çıkarma fikri çıktı ve broşür hazırlıkları dergiye dönüştü. Nihayet ,Mart 1996'da ROZA'nın ilk sayısı çıktı.

Tartışma süreci yaşanmadı...

İki yıl öncesine gidersek, ayrılığın ilk tohumlarını başlangıç sürecinde görmek mümkün. İşte bu süreç hızlı gelişti. Broşür için yasal başvuru yaparken "neden dergi olmasın?" dedik ve Ayşegül ile bunu önerdik. Buna çeşitli kaygılara rağmen diğer arkadaşlar karşı çıkmadılar. Halide o sıralarda Diyarbakır'daydı ve o kısa da olsa bu tartışmaya bile katılamadı. Ona yazı hazırlaması için haber gönderebilmiştik. Başvuruyu da dergi olarak yapmaya karar verdik. Tüm yasal işlemleri Ayşegül ile birlikte yapmıştık. Bu sırada bizimle kısmen ilişkisi olan ve bir arkadaşımızın tanıdığı Dilşah da mesele dergiye dönüşünce katıldı. Onunla çalışma deneyimimiz yoktu, biri dışında hepimiz ya az ya da yeni tanıyorduk. Kendi aramızda bir süre tartışıp, nasıl bir dergi istediğimizi konuşmamıştık. Bu ortak sorumluluğumuzda olan bir hataydı. Ve zamanla acısını yaşadık.

Hızla yazılar hazırlandı, o sıralarda kapalı olan Roj Dergisi'nin bürosundan çalıştık. Oya derginin teknik işleri için taslaklar hazırladı, logoyu yaptı ve birlikte seçtik, biçimi de öyle belirlendi. Hepimiz bir miktar para koyduk ve ilk baskıyı gerçekleştirdik. Sonra satışlarla geri kalan borç ödendi ve ikinci sayıyı çıkaracak paramız oldu. İlk sayıyı bin adet basmıştık, hızla tükenince bin adet daha bastık. Beklediğimizden de çok ilgi gördü. Bu da bizi sevindirdi.

Çalışma tarzı:

Dergi çıktıktan sonra çalışma tarzımızı konuşmaya başladık. Kolektif ve rotasyona dayalı bir sistem benimsedik. Her sayının organizasyonundan sıra ile bir kişi sorumluydu. Hukuki sorumluluğu ben, mali işleri de Canan üstlendi. Kolektif çalışma daha çok teoride kaldı, kimisi az kimisi çok emek verdi, ama iş hepimizin oldu.

Burda problem çıkıyordu. Gönüllü emek üzerine olan bir çalışmaydı. Ama herkes aynı oranda çalışmıyordu. İster istemez işler birilerinin üstünde kalıyordu. Bu da yıpratıcıydı. Özellikle dağıtım meselesinde bazıları üstüne düşeni yapmıyordu. Oysa, derginin devamı ve okuyucusuna ulaşması dağıtılmasına bağlıydı. Sorumluluk barındırmayan bir gönüllülük, kolektif çalışmayı yürütemez...

Roza'nın kimin için ne anlam taşıdığı da farklıydı. Bazıları için tali bir işken bazıları için de son derece önemliydi. Derginin tüm sorumluluğunu üstlenmeme, riski paylaşmama birlik olanaklarını zayıflatıyordu.(2) Bir Kürt kadın dergisi çıkarmanın ciddi handikapları var, yazmadan dağıtıma kadar her adımı risk, külfet barındırıyor. Kolay iş değil. Onları anlayabiliyorum, ama bunu bildikleri bir yerdi, üstlenemiyorlarsa daha mütevazi davranabilirlerdi. Ne yardan ne serden politikası...

Anlayış farklılığı

Daha dergi çalışmasına başlamadan farklı anlayışlara sahip olduğumuzu biliyorduk ve bunu çıkış yazısında da belirtmiştik. Zamanla bunlar iyice belirginleşti, ortak çalışmayı giderek zorlaştırdı.

Öncü mantığı; bir yandan herşeyi bilen ve öncülük eden, bilinç taşıyan, eğiten kadınlar diğer yandan eğitilen kadınlar.

Bu en fazla tartışma konusu olandı. Ayşegül ile ben kadınlar arası bilginin, tecrübenin paylaşılacağını, kimsenin bilinç taşıyıcı olamayacağını düşünüyor ve öncü mantığına karşı çıkıyorduk. Bu bir çok alanda ortaya çıkıyordu. Nitekim Jujin çıkınca, künye bölümünde, "Jujin iki ayda bir

yayınlanan bilgilendirici ve eğitici bir kadın dergisidir" ibaresi yer aldı. Üçüncü sayıda bu söz kaldırıldı. Ama anlayış belli; kendileri kurtarıcı, özel ve seçkin kadınlar iken diğerleri kitle oluyor.

Kendini ezene özenen davranış ve düşünceleriyle, Türk kadınlarına öykünme vardı. Çağdaş kadın olma çabalarıyla aslında kadın meselesine bakışları Kürt Kemalizmi'ydi. Çağdaş, eğitimli, çalışma hayatına katılan kadının "kurtulmuş" olduğunu öne süren, eşitlikçi bir feminizm savunusu var. İşlediğimiz konularda ortaklık var ama nasıl işlediğimiz ve ne dediğimiz çok farklı.

Çoğunluk mantığı; fikrini savunma temelinde değil, tüm haklılığını ve meşruluğunu çoğunluk olmaya dayandırmak, zaten demokratik bir tavır değil. Kaç kişi olmayı bu kadar önemsemek , kendine ait fikirleri ortaya koyamamak parmak demokrasisi olabilir. Azınlık ya da çoğunluk olmak haklılık için ölçüt olabilir mi? Roza'da kalanlar azınlıktaydı ve bu ne haklı ne de haksız olduğumuzu gösterir. Ayrıca, çoğunluk diktasının talihsiz örnekleri az değildir. Esas itibariyle yukarıda saydığım nedenlerle birlikte çalışma olanağımız kalmamıştı. Ortak çalışmanın, ayrılmamanın mutlaka çok yararları vardı, ama farklı insanları zorla bir arada tutmak da çalışmayı işkenceye dönüştürür, hele gönüllü bir çalışma bunu hiç kaldıramıyor.

DGM'de üç davamız (2.,3. ve 5. sayılar) vardı. Giderek benim yazıişleri sorumluluğum kalkacaktı ceza almam halinde. O aşamaya gelmeden, yeni Yazı İşleri Müdürlüğü'nü kimin üstleneceği bir süre tartışma konusu oldu, açıkça kimse talip olmadı. Oysa, Roza'nın yayın hayatını sürdürmesi buna bağlıydı. Benden sonra Ayşegül bunu sürdüreceğini başından itibaren bildirmişti. Ama o sıralar, dergi ile arasına biraz mesafe koyan, yayın kurulunda kalmak istemeyen ama dergi ile ilgili her işi yapabileceğini söyleyen Ayşegül'e karşı hiç de olumlu davranış içinde değillerdi. Oysa, Roza'da çok iş üstlenip, çalışan bir kadındı.

Birilerine yaslanarak, risk üstlenmeden, zorluklarla boğuşmadan bağımsızlık nasıl korunsun? Kendi yazdığının sorumluluğunu her yerde taşımak bir anlayış sorunu.

Grup içinde birileri bunu üstlenmese ya dergi kapanır ya da bir politik gruptan destek alınır. İkinci seçenek bağımsızlığın bitimi demekti, buna eğilim vardı, nitekim ayrılıktan sonra bu seçeneği kullandılar.

Jujin'in ikinci sayısından itibaren uzun bir ara verildi ve ardından başka bir politik grubun kadınlarıyla (Arjin Kadın Grubu) ortak çalışmaya başladılar. Roza'dan ayrılan kadınların hiçbiri Yazı İşleri Müdürlüğü'nü üstlenmeyince Jujin'in çıkma şansı olamazdı. Dolayısıyla, diğer grupla çalışmalarını "teknik işbirliği" (3) deyip durumu hafifletmeye çalışsalar da, politik bir işbirliğidir ve bağımsızlık iddiasını da ortadan kaldırır. Kendi başlarına yasal riski üstlenemediler. Daha önemlisi, bu durum başta karar mekanizması olmak üzere herşeyi değiştirir. Oysa, bağımsızlık Roza'nın çıkışından bu yana varolma nedenidir. Bunu onlar da çok iyi biliyorlardı. Sadece yayın hayatını sürdürme adına bu kadar önemli bir ilkeden vazgeçme nasıl açıklanır bilemiyorum. Birilerine yaslanarak, risk üstlenmeden, zorluklarla boğuşmadan bağımsızlık nasıl korunsun? Kendi yazdığının sorumluluğunu her yerde taşımak bir anlayış sorunu.

İlk sayıdan itibaren aramızda bir çok alanda yaşanan farklılıklar dördüncü sayıda arttı. Bardağı taşıran son damla şu basit olaydan çıktı:

Roza ile bağını sürdüren Ayşegül, Hollanda'lı bir arkadaşının aracılığıyla bize bir miktar bağış geleceğini söyledi ve bunun için bir başvuru metni hazırlanacaktı. Bunu Dilşah hazırlamıştı. Metin eksik olunca, bize tamamlamamız için haber gönderildi, kısa bir zamanda istenilmişti. Bir araya hemen gelinemedi ve telefonlarla sevimsiz konuşmalar yapıldı. Acele ettiğimiz ve Ayşegül'ün karışamayacağını söylediler. Oysa, bağlantıları kuran oydu.

Olayın kendisi basitti, ama ona karşı alınan tavır çok ilginçti. İlk önce güvensizlik meselesi çıkınca, ben de ani bir öfkeyle, güvenmeyen üç kişinin yazılarının yasal sorumluluğunu üstlenmediğimi söyledim. Mesele çok karışık bir hal aldı. Diğer iki kişi de (3. sayıdan itibaren Sibel katılmıştı) bu tavrıma karşı çıktı. Ayrılık gündeme geldi. Kendi tavrımı daha sonra acımasız buldum, onlarla tekrar görüştüm ve bir yol bulmayı önerdim. Almanya'ya gitme durumum vardı, dönüşte oturup konuşmamız gerektiğini söyledim. Bu arada yurtdışında bize yakın duran ve destekleyen iki kadın (Hatice Yaşar ve Sema) da işin içine karıştı ve olay büyüdü. Kendi halinde kalamadı. Döndüğümde iki toplantı yaptık, ama zaten onlar ayrılmadan yana idiler ve bir çok ortak çalışma önerisine sıcak bakmadılar.

Ortak çalışma kararlılığı gösterebilmiş olsaydık ve kendi başımıza çözüm arasaydık, dışardaki müdahale çok da belirleyici olmazdı. Tartışmalardan sonra birlikte çalışmanın ortamı kalmamıştı. O olayı yaşamamış olsaydık ,ya da bir çok şeyi sineye çekip "birlik" adına devam ettirseydik de çok uzun ömürlü olamayacaktı.

Kendime dair...

Bugünden geriye doğru baktığımda kendimde bulduğum kusurları daha iyi görüyorum. Derginin çıkışı beni çok heyecanlandırmıştı ve Kürt kadınları olarak bize ait bir yayın organın çıkmasını çok önemsiyordum, yükümüz de ağırdı. Meseleyi biraz fazla abartıp hayatımın merkezine koydum ve diğer arkadaşların böyle yapmamasını anlayamadım. Çalışırken heyecanlı ve aktifim, bu da ortak çalışmayı biraz zorlaştırıyordu.

Bana ilişkin eleştirilere gelince, Jujin ilk sayısında neden ayrılık sorusuna altı şıkta cevap vermiş. Zaten başlarken, "Biz, Roza Dergisi'ni çıkaran ve fiilen yürüten kadınların birisi dışında hepimiz buradayız." demektedir. "Tek kişinin yaratmak istediği erke karşı koymadaki ortak tavrımız, alt-üst ilişkisi, hiyerarşik örgütlenmeye karşı duruşumuz..." (4)

Gerçekte çalışma süresince, benden beklentileri "liderlik"ti. Oysa ben bunu beceremem. Aklıma geleni o an söylerim, kulis faaliyetine girmem, doğrudan tartışırım. Aramızda çıkan bir problemde bana yapılan uyarı genellikle, "daha hoşgörülü olmam gerektiği" idi. Yapılan eşit bir tartışmada taraflardan birine bunu önerirseniz, ona bir misyon yüklüyorsunuz. Gerçekte dedikleri gibi erk olmayı hedefleyip ona göre davransaydım, belki de bir çok sorun çıkmazdı. Oysa, ben bunu yapamadım. Hiyerarşi ve iktidar meselesi konunun önemli bir ayağını oluşturuyor, yazı çok uzadığından gelecek sayıya bıraktık.

Daha sonra iki dergi de oldukça olgun davranıp ortak kampanyalarda yer aldı ve bu her zaman da mümkün.

1. Roza, 6. sayı Ocak-Şubat 1997

2. Med-TV ile yapılan röportajda kamera karşısında yalnız konuştum ve diğerleri de karşımda oturup seyrettiler. Orda kendimi kötü hissetmiş ve ortak duygu yakalayamamıştım.

3. Jujin, Ekim 1997 Sayı 3-4, Sf.:1

4. Yazıda isim belirtilmemişse de sözlü olarak ifade edildi.

BERİWAN'IN DİLİNDEKİ KELEPÇE

Beriwan'ın Dilindeki Kelepçe, seksen sayfalık küçük bir öykü kitabı. Bir solukta okunuyor, öykülerin çekiciliği, sade anlatımı bunu sağlıyor.

MELİKE Dicle

Öykülerin yazarı Hatice Akdoğan, yazmayı çok seven, bunun için her fırsatı değerlendiren genç bir kadın. ROZA'nın da yazarlarından. Yazılarını zamanında, hiçbir uyarıya gerek kalmadan getiren kadınlardan biri.

Kitap toplam onbir öyküden oluşur. Konuları farklı olan bu öykülerde kadınlara giniş yer verilir. Her ne kadar farklı konuları işlemişse de ortak yanları, ezilenlerin kendi alanlarında verdikleri mücadeleyi, kırgınlıklarını, dirençlerini anlatması. Zayıflıklarıyla, güçlü yanlarıyla bir bütün olarak o insanların dünyasına yönelik bir çalışma... "Onuruna Bir Dövüş"teki Servet Amca, grevci işçilerin direnişini canlı, içimizden biri olarak kendini gösteriyor.

BERİWAN'IN DİLİNDEKİ KELEPÇE
Hatice Akdoğan
Ulusal Yayınları
1. Baskı, 1998

Kitaba adını veren öykü "Beriwan'ın Dilindeki Kelepçe" daha önce ROZA'da yer almıştı. Diğerleri hiçbir yerde yayınlanmamış öyküler. Beriwan'ın, başçavuşun dayakla okulda öğrettiği "Güzel Türkçe"ye karşı hissettikleri, yaşadıkları, bir çok makalenin anlatamayacağı kadar derin, yakıcı ve sarsıcı geldi bana... Anadili dışında başka dili öğrenmeye zorlanan küçük bir Kürt kızının ezilen yüreğini, dünyasını ne anlatabilirdi ki?

"Sürgünün Koynunudaki Açlık" adlı öykü, de bir o kadar güncel, yakıcı... Yoksulluğun kadın ve çocuk yüzü, metropol yabancılığı, açlık...

Genel olarak öykülerin sade ve çarpıcı, kendini okutan dili ile umut atmosferi kitabı okuyup bitirdikten sonra insanda derin duygular yaratıyor. Bu kamuoyuna yansıyan- kitapta cisimleşen bir başlangıç. Okumayı ve yazmayı bu kadar seven bir kadın tek bir öykü kitabı ile yetinemez ...

Kendi ifadesiyle bu öyküler; ..."yaşamın gerçekliğinden süzülüp bende öyküleştiler. Ben onları duyumsadığım ölçüde duygularımı aktardım. Onlar, yani yaşanan gerçekler, yazılanlardan daha yalın ve daha çarpıcı gerçekler olsalar da, hayal gücümle o gerçeklere yakınlaşmaya çalıştım. Yaşananları öykü diliyle ifade etmeye özen gösterdim."

www.arsivkurdi.org

SİİRT'TE LELE LOLO

Özgür koşullarda gelişen bir ulusal sanat üzerinden ancak evrensel sanat varolabilir, gelişebilir. Yalnız müzikte değil, sanatın bütün dallarında böyledir diye düşünüyorum. Siirt'te konservatuvar bile yoksa senfoni orkestrası lüks değil midir? Bunu bilinçli ve sistemli yapıyorlar. Halkı kendi kültüründen ve gerçekliğinden uzaklaştırıp, onun yerine yapay gösterilerle halkı uyutmaya çalışıyorlar.

Sanat, insan bilincinin birer üretimi ve bilinmeyeni bilir kılarak, insanlığın yolunu aydınlatmaktadır.

NEVİN Güngör

Tesadüfler yerine, tasarlanmış, beyniyle eylemiyle bütünleşmiş, kaynaşmış insan ürünüdür. Bunun yerine suni sanat ve sanatçı üretiliyor, bunun bir çok örnekleri var.

Günümüz sanatında burjuvazi, taklit etmenin batıya özenmenin gerçek sanat olduğunu empoze ediyor.

Oysa, sanatı yapay gösterilerle kitleleri uyutma ve eğlendirme aracı haline getiriyorlar. Ama anlatmak istediğim bunun ötesinde adeta komedi.

Bugün bir olaya, daha doğrusu bir komediyeye televizyon seyrederken tanık oldum. Tarih 11 Ağustos 1998 salı akşamı. Haberlerde Bilkent Senfoni Orkestrası'nın Siirt'te konser verdiği anlatılıyor.Konser sonrası bir yarışma düzenleniyor. Burada sesi güzel olan çocuklar yarıştırılıyor ve sonunda da yarışma birincisi ödüllendiriliyor. Adeta halkla alay edercesine yapılıyor.

Siirt halkı yıllardır leleleri-lololoları yasaklanmış bir halktır. Kültürü yağmalanmış, dili yasaklanmış, silah gölgesinde yaşıyor. Bu yaşadığı olağanüstü koşullarda, halkın hayatında bu senfoni orkestrasının yaptığı müziğin nasıl bir yeri olabilir?

Özgür koşullarda gelişen bir ulusal sanat üzerinden ancak evrensel sanat varolabilir, gelişebilir. Yalnız müzikte değil, sanatın bütün dallarında böyledir diye düşünüyorum. Siirt'te konservatuvar bile yoksa senfoni orkestrası lüks değil midir? Bunu bilinçli ve sistemli yapıyorlar. Halkı kendi kültüründen ve gerçekliğinden uzaklaştırıp, onun yerine yapay gösterilerle halkı uyutmaya çalışıyorlar.

Bu halkın diline ve kültürüne kilit vurmasalar, yani ulusal sanat yapılması önündeki tüm engeller kalktığı zaman, sanatı da bilir sanatçıyı da. Evrensel sanatı da yapar farklı alanlarda sanatçı da üretir.

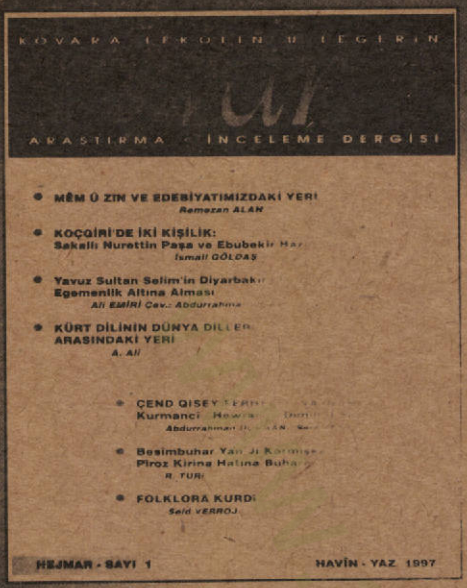

* War, warê lêgerîn û lêkolînên liser çanda kurdî ye.

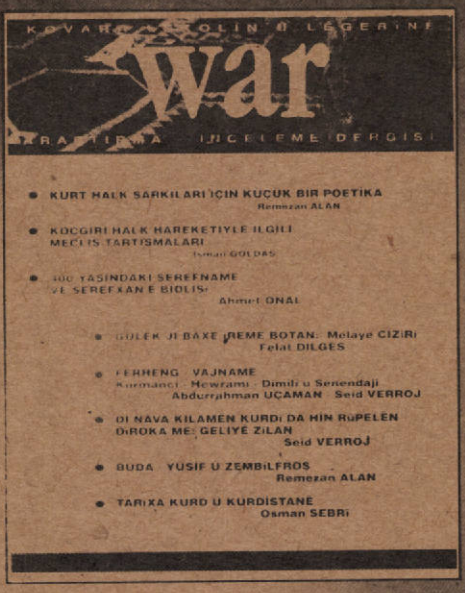

* War, navnîşana ziman, dîrok, folklor, edebiyat û hûner e.

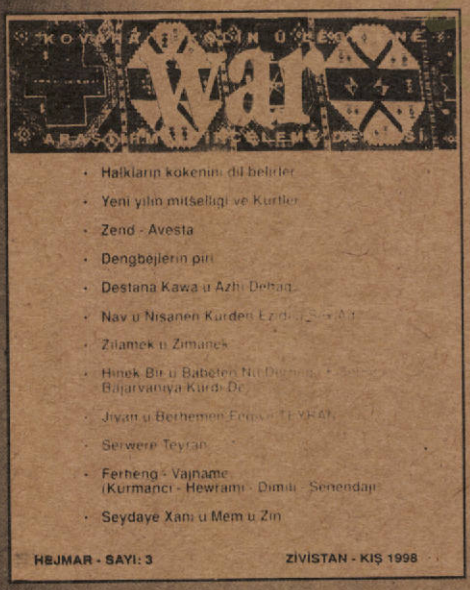

* War, bi amac û seretayên xwe, jibo lêgerînvan û lêkolînvanan warekê teze û nû ye.

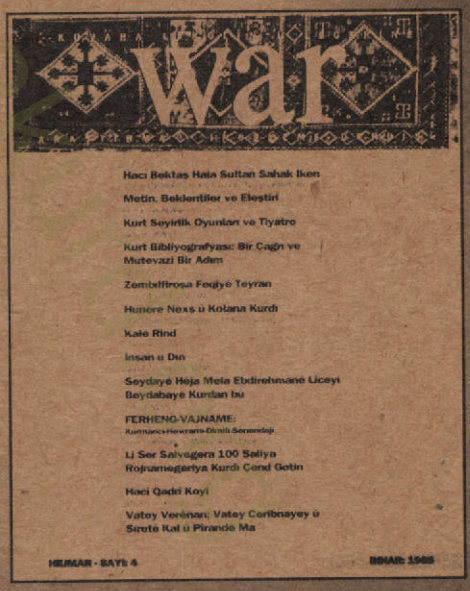

* War, nav û dengê çandeka bindest û qedexekirî ye.

* Bi gulekî nabe bihar, bêxwendin ava nabe WAR.

Tecavüzün utancı bizim değil, teşhir et!

Batman Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanan üç korucunun 16 Haziran 1998 tarihinde biten duruşmada; Ekrem ve Ceyhun Altuner beraat etti. İstanbul Adli Tıp raporuyla çocuğun babası olduğu tesbit edilen ve firarda olan Nevzat Altuner ise 1 yıl 6 ay ceza aldı.

Mahkemenin bu kararıyla gerçekte R.D. cezaladırılırken, üç korucu da ödüllündiriliyor.

Bu mahkeme kararını kınıyoruz. Tecavüz mağduru kadınları yalnız bırakmayalım, hepimize yönelmiş bir suçtur. Dayanışma ağlarımızı güçlendirelim.

Kürt kadınları, yaşadıkları köylerde veya gözaltılarda taciz ve tecavüz yaşıyorlar. Savaşın yaşandığı Kürt coğrafyasında nicedir yaşanan bu cinsel şiddet biliniyor. Açığa çıkmasının son derece güç olan tecavüzü yaşayan kadınlar, son yıllarda seslerini yükseltmeye başladılar, dava açtılar, takipçisi oldular. R. D. de sırtını devlete yaslayan Nevzat Altuner, Ceyhun Altuner ve Ekrem Altuner adlı korucular tarafından tecavüze uğradı. Ama, susmadı, teşhir etti ve üç korucu hakkında yaklaşık iki yıl önce dava açtı. Adli Tıp raporu ile de ispatlanan tecavüze rağmen üç korucu tutuksuz yargılandı ve R.D. yaşadığı yeri terk etmek zorunda kaldı.

Biliyoruz ki, kadınlar için savaş yaşam hakkının gasbının yanısıra işsizlik, yoksulluk, işkence ve cinsel şiddettir. Savaşta tecavüzün başka bir boyutu var. Kolektif bir tarzda askerlerin "düşman" tarafın kadınlarına karşı intikam, cezaladırma ve fetih aracı olur. Tecavüz aynı zamanda politik bir sorun olup, savaş stratejisi halini alır. Tecavüzün kadın bedenini yağmalama, işgal etmenin yanısıra gebe bırakma ile kendi ırkını yayma, başka ırkları asimile etme, hatta yok etme aracı haline getirerek IRKÇI bir amaç güdülür. Cinsiyetçilikle ırkçılığın iç içe geçtiği en belrigin alandır.

Batman Ağır Ceza Mahkemesi'nde 16 Haziran 1998 tarihinde biten duruşmada yargılanan üç korucudan, ; Ekrem ve Ceyhun Altuner beraat etti. İstanbul Adli Tıp raporuyla çocuğun babası olduğu tesbit edilen ve firarda olan Nevzat Altuner ise 1 yıl 6 ay ceza aldı.

Mahkemenin bu kararıyla gerçekte R.D. cezaladırırılırken, üç korucu da ödüllündirmektedir.

Bu mahkeme kararını kınıyoruz. Tecavüz mağduru kadınları yalnız bırakmayalım, hepimize yönelmiş bir suçtur. Dayanışma ağlarımızı güçlendirelim.

Bedenimizden,kimliğimizden,

emeğimizden elinizi çekin!

Feminist Kadın Çevresi (FKÇ), Kürt Kadın Dayanışma ve Araştırma Vakfı (K.KADAV), Özgür Kadın Derneği (ÖKD), ROZA Kürt Kadın Dergisi

* Yukarıda adı geçen kadın grupları tarafından, R.D.'nin duruşması izlendikten sonra Batman'da yapılan basın açıklamasıdır.